

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

37e jaargang nr. 3

mei - juni 2008

Inhoud

- Erik Dekeyser: Vina Bovy overleed 25 jaar geleden.	141
- Armand Heins: Inventaire Archéologique: Trofeëen afkomstig van het wachtlokaal op de Kouter.	148
- Erik De Keukeleire: De Velodroom aan de Godshuizenlaan (1892-1901).	150
- Pierre Kluyskens: Gent en de Engelsen (Vervolg).	168
- Daniël Van Ryssel: Adolphe Barthélémy Dufranne (Gent 1833-Gent 1858).	171
- Lieve Van de Castele: Ideologische spanningsvelden vóór en tijdens W.O. I. Een focus op de Coupure.	173
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 20-21-22-23-24 September.	182
- A.K. Evrard: Een eeuw geleden overleed V. Deneffe.	194
- E. Ossieur: Drieling De Prince in 1607. Drieling Coppens in 1654 in Gent.	198
- Aanvullende ledenlijst.	200
- Bibliografie.	201
- Vraag en Antwoord.	205
- Lezers schrijven ons.	
- Jan Cleppe: Gênsche Prâot	208

VINA BOVY OVERLEED 25 JAAR GELEDEN

Op 16 mei 2008 was het precies 25 jaar geleden dat de Gentse operadiva Vina Bovy overleed.

In het verleden werd – vooral dan tijdens haar loopbaan – veel over haar geschreven in de binnen- en buitenlandse pers. Ook na haar zang- en opera-carrière hadden journalisten aandacht voor haar, zo onder meer in 1978 (1) naar aanleiding van de zestigste verjaardag van haar na-oorlogs debuut in de Opera van Gent. Ook toen ze op 20 september 1981 in de Ereloge van de Opera van Vlaanderen werd opgenomen werd ze in de pers geprezen. Toen ze dan twee jaar later overleed wijdde diezelfde journalist (2 en 3) terecht veel aandacht aan deze uitzonderlijke dame. Voor Freek Neiryndck en Luk De Bruyker was dit een aanleiding om anderhalf jaar later een wat overladen en niet zo goed geacteerd biodrama te schrijven. ‘Vina Bovy, de pêle-mêle van een operadiva’ werd een co-productie van de Opera van Vlaanderen en Teater Taptoe en werd eind 1984 twaalf maal ten tonele gebracht (4).

Naar aanleiding van de honderdste verjaardag van haar geboorte op 22 mei 2000, bracht ‘Lyrica’ Vina Bovy in herinnering in de Bijloke met een concert waarin fragmenten werden gezongen uit opera’s waarmee ze wereldwijd roem en eer behaalde (5) en bracht Magazine van De Gentenaar terug een uitgebreide reportage over Vina Bovy, l’enfant du peuple (6). Ondertussen werd Vina Bovy in 1982 als eerste opgenomen in de Gentsche Sosseteit met een plaasteren handje (7) en had zij in 1995, door tussenkomst van gemeenteraadslid Bea Perriëns en historica Denise De Weerd, haar naam aan een straat gegeven, of liever, kreeg Vina Bovy aan de Sint-Denijslaan haar (schamel) Vina Bovypark (8).

Naast hogergenoemde artikels bestaat er een biografie door Jacques Deleersnyder (9) en Joos Florquin bracht haar met het programma ‘Ten huize van Vina Bovy’ op televisie. Men kan ook het boek over het lyrisch toneel te Gent raadplegen waarin eigenlijk maar weinig over Vina Bovy wordt geschreven (10). Tenslotte wordt ze op internet toch 827 maal genoemd.

Ik las in de ondertitel van het krantenartikel van Pauwels (6) dat Vina Bovy geboren werd aan de Muide te Gent en in Het Gent Boek (11) las ik dat Vina Bovy haar artiestennaam is en zij eigenlijk Malvina Van Overberge heette. Ook Gentblogt (internet) nam dit over. In haar biografie van Deleersnyder staat geschreven dat ze vanaf 1914 haar eigenlijke familienaam BOVI veranderde in BOVY. Al deze beweringen zijn fout!

Voor mij was dit reden genoeg om een aantal zaken recht te zetten en hier beknopt deze verdienstelijke dame in herinnering te brengen. Daarvoor moest ik een deel van mijn familiegeschiedenis raadplegen want de echtgenote van mijn overgrootoom Edmond Braet was Joanna Carolina Maes en zij was tevoren gehuwd met Frans Jan Van Overberge, de overgrootvader langs moederszijde van Vina Bovy.

MALVINA BOVY EN HAAR OUDERS

Zij werd geboren als Malvina Joanna Paulina Felicita Bovy te Gent in de Rogierstraat (Rozier sedert 1942) op 22 mei 1900 te 2 uur 's morgens. Als eerste meisje kreeg ze als doopnaam – zoals gebruikelijk – deze van haar grootmoeder Malvina De Rudder. De Rogierstraat betreft hier de *Cité Ouvrière* of het De Vreesebeluik, genoemd naar de eigenaar-opdrachtgever Lieven De Vreese. Achter de twee monumentale ingangspoorten, versierd met beeldhouwwerk, bouwde hij in 1848 tussen de Blandijnberg en Rozier een complex met 91 woningen. Gans het complex werd in 1934 gesaneerd ten voordele van de Universiteitsbibliotheek. Niet te verwarren met het oudere zeer ongezonde Bataviacomplex daartegenover met 463 woningen dat in 1883 werd gesloopt.

Vina Bovy werd eigenlijk geboren in het huis van haar grootouders want haar ouders woonden op dat moment pas een maand in het Klein Gewat 4 (huidige Sint-Widostraat, het straatje tussen de Lievekaai en het Gewad). Haar vader was Prosper Leopold Bovy, nog geen 22 jaar en drukker van beroep (°Gent 1 april 1878) terwijl haar moeder Carolina Josephine Van Overberge slechts 18 jaar was (°Gent 2 november 1881). Carolina was reeds drie maanden zwanger toen zij hier in het stadhuis van Gent huwde op 25 november 1899. Carolina haar thuis was dus in de Rogierstraat 103 terwijl Prosper Bovy als 'onwettig kind geboren' als zoon van modiste Julia Philomène Bovy (1856-1882) in de Lange Kazernestraat 39 (huidige Kattenberg) woonde bij zijn 49-jarige tante Marie Bovy, echtgenote Adriën Drubbel.

Op de laatste dag van 1900 verhuisde het echtpaar Bovy-Van Overberge met Malvina naar de nabijgelegen Sint-Amandstraat 30 in café Van Dyck en zeven maanden later naar de Lange Kazernestraat 67. Nog eens zeven maanden later verhuisden ze dan naar de Sint-Amandstraat 12. Na Malvina kreeg het jonge echtpaar daar op 17 april 1902 nog een dochtertje, Maria. Er heerste toen een zware pokkenepidemie in de omgeving van Sint-Pietersplein in die mate dat moeder en kind daarvan het slachtoffer werden. Dit huwelijk heeft dus niet lang geduurd, want Carolina overleed hier reeds op 29 april 1902, slechts 20 jaar en 3 dagen later ook dochter Marie op 2 mei 1902.

Prosper Bovy op zijn beurt overleed een jaar later van verdriet op 25 mei 1903, 25 jaar. Het spreekt voor zich dat Vina Bovy daarna opgevangen werd door haar relatief jonge grootouders langs moederszijde in de Cité Ouvrière van de Rogierstraat 103. Haar grootmoeder langs vader zijde Julia Philomène Bovy was trouwens ook vroeg gestorven.

GROOTOUDERS VAN OVERBERGE

Grootvader Jan Frans Van Overberge werd geboren te Gent op 25 april 1855 als zoon van Frans Jan en herbergierster Joanna Carolina Maes (1832-1895), maar Jan werd zelf fabrikwerker en ijzergietersgast. Hij huwde te Gent van bij zijn ouders aan de Hoveniersberg (het smalle straatje tussen de Sint-Pietersnieuwstraat en de Schelde) op 31 januari 1877 met de negentienjarige Malvina Maria De Rudder. Zij zag het levenslicht te Gent op 29 september 1857 en was de dochter van Frans August en Julia Wilhelmina Rappé. Malvina De Rudder was bij haar huwelijk eveneens fabriekwerkster en woonde

Jan Frans Van Overberge en Malvina De Rudder bij hun diamanten bruiloft in 1937

de bij haar ouders in de Sint-Hubertusstraat, in de onmiddellijke nabijheid van de Cité Ouvrière. Eén van de getuigen bij dit huwelijk was mijn overgrootoom Edmond Braet (1848-1923), dus de 28-jarige stiefvader van de 21-jarige Jan Frans Van Overberge.

In de marge, en om het nog een beetje ingewikkelder te maken, huwde Edmond Braet – na het overlijden van Joanna Maes – in 1896 met Xaveria Julia Gillis (1855-1931) die op haar beurt de weduwe was van Jan Rogiest. Door die opeenvolgende huwelijken zaten vier soorten kinderen aan tafel. Niet te verwonderen dat de dochter Augusta Rogiest (1881-1963), geboren uit het huwelijk Rogiest-Gillis in

1902 huwde met de zoon Gustaaf Braet (1878-1962), geboren uit het huwelijk Braet-Maes (12).

In tegenstelling tot de ouders van Vina Bovy die jong overleden, werd haar grootmoeder Malvina De Rudder 83 jaar oud (+ te Gent op 28 oktober 1940) en grootvader Jan Van Overberge 91 jaar oud (+ te Gent op 5 november 1946). Zij hadden zelfs het geluk op 31 januari 1937 hun diamanten bruiloft te vieren.

VINA BOVY EN HAAR ZANGCARRIÈRE

Malvina had reeds in de kleuter- en lagere school de gave van het woord en kon voordragen als de beste: *Pietje zag een bietje vliegen*. Omdat dit bij de klasgenootjes maar weinig bijval kende begon ze dan maar een liedje te zingen uit haar rijk gevuld zangrepertorium: *'Hé, tseefke es getrouwd, hij zit in de misere...'* Haar grootvader *bonpapa* BOVY liet haar ook kennismaken met verhalen uit de boeiende operawereld.

Malvina kwam dus uit een arbeidersfamilie en ging zoals toen gebruikelijk was vroeg werken. Ze deed korte tijd aanhuisbestelling van 'keurslijven' (corsets) voor Schelfhout; ging daarna frietzakjes kleven en gloeikousjes (voor de gasverlichting) rangschikken. Ondanks haar zangtalent zou ze ook in het sigarenfabriekje van Blanchard in de Pekelharing werken. Zij werd er opgemerkt waardoor ze op haar vijftiende onder de hoede van haar grootouders naar de muziekschool mocht en zanglessen kon volgen. Daar werd ze ontdekt door de toenmalige operadirecteur Oscar Roels (1864-1939). Na twee jaar les behaalde ze een tweede prijs voor zang aan het Gentse Muziekconservatorium. *L'enfant du peuple*, zoals ze zichzelf noemde, zong in 1915 een eerste maal in de schouwburg Minard in *'De Zingende Molens'* (Les Moulins qui Chantent) van Arthur Van Oost (1870-1942).

Twee maanden vóór haar achttiende verjaardag nam ze haar intrek in de Sophie Van Akenstraat 6 en kort daarna ging ze met het Operagezelschap over naar de Gentse Opera en debuteerde ze op 21 januari 1918 in de KNS als *Argentine* in de Nederlandstalige vertoning van de komische eenakter *Les deux billets* (of liever De Twee Biljetten) van Ferdinand Jean Poise (1828 - 1892) en in *le Grand Théâtre* (zoals de Koninklijke Opera – de huidige Vlaamse Opera – toen genoemd werd) voerde ze op 18 maart 1918 Musetta op in *La Bohème* van Giacomo Puccini (1858-1924).

Een week vóór haar negentiende verjaardag trouwde ze hier in het stadhuis op 14 mei 1919 met de negen jaar oudere bediende Seraphin Philemon De Smedt, geboren te Gent op 3 augustus 1891. Het jonge koppel vestigde zich aan de Nieuwe Sassepoortstraat 131 (huidige Voormuide) bij de ouders van

Malvina (Vina) Bovy 1900-1983

Seraphin. Dit huwelijk heeft niet lang geduurd want ze verhuisde reeds op 9 juni 1920, tijdelijk gescheiden bij haar tante Martha Van Overberge aan de Graslei 6. Haar huwelijk werd definitief ontbonden op 24 mei 1922.

Vanaf 1921 was zij gedurende drie seizoenen verbonden aan de Muntchouwborg te Brussel en ging ze in 1924 te Sint-Joost-ten-Node wonen. Daar leerde ze de stiel en reeds in 1925 begon zij een schitterende carrière als zangeres van eerste rang in de grootste schouwburgen van de hele wereld, als lyrische sopraan en later als coloratuorsopraan. Ze trok naar het buitenland (Opéra Comique de Paris), waar ze in contact kwam met de beroemde en

fenomenale dirigent Arturo Toscanini (1867-1957) die haar aanmoedigde Italiaans te leren. Hij liet Vina Bovy optreden in de grootste operazalen (Scala van Milaan, de Colon te Buenos Aires, Monte Carlo, Barcelona en Rome), tot de Metropolitan in New York toe (1936) en San Francisco (1937), dikwijls aan de zijde van de tenorzanger Benjamino Gigli (1890-1957).

Ze gaf gestalte aan glansrollen als Mimi (La Bohème) van Giacomo Puccini, Manon (Manon) van Jules Massenet (1842-1912) en Violetta (La Traviata) van Giuseppe Verdi (1813-1901).

Inmiddels hertrouwde Vina Bovy te Roquebrune-Cap-Martin op 2 augustus 1928 met de Italiaanse (Napels) edelman en tenor Norbert(o) Fischer (1885-1950) en ze namen hun intrek in Villa Cynos, het vroegere paleis van keizerin Eugenie de Montijo y de Guzman, de vrouw van Keizer Karel Lodewijk Napoleon III (1808-1873). In dit paleis aan de Cap Martin nabij Menton aan de Azurenkust dat zestig kamers telde, met alles in marmer en met een tuin om te stelen heeft ze 33 jaar gewoond.

Naar Gent kwam ze regelmatig terug en tussen 1947 en 1955 werd zij directrice van de Gentse Opera die lange tijd de stempel heeft megedragen van haar uiterst merkwaardige persoonlijkheid. Zij streefde ernaar de verschillende werken zoveel mogelijk te laten uitvoeren in de taal waarin ze oorspronkelijk waren geschreven.

Vina Bovy die de Franse nationaliteit had gekregen woonde vanaf 27 november 1947 met haar echtgenoot aan de Hubert Frère-Orbanlaan 92 te Gent maar keerde ook regelmatig terug naar haar appartement aan de avenue Foch te Parijs. Zelf bleef ze ook zingen, laatst in het publiek in het Kursaal te Oostende op 23 augustus 1964.

Oud en wijs geworden nam ze de tijd om privées te geven aan jongeren. Behalve Erika Pauwels is onder meer ook Hilda DE GROOTE bij haar te rade gegaan. Nog tijdens haar directeurschap te Gent woonde ze na Parijs vijf jaar te Gent aan de Kortrijksesteenweg 390, vanaf 1955 terug te Parijs en Boulogne en dan laatst terug en definitief te Gent vanaf 5 april 1973 in haar appartement aan de Kortrijksesteenweg 607.

Uit haar huwelijk met Fischer werd in 1931 een zoon Umberto (Norbert) geboren die in Parijs woont en er een klein museum over zijn moeder op nahoudt.

Vina Bovy overleed op bijna 83-jarige leeftijd te Gent op 16 mei 1983 en werd in alle intimiteit begraven op de Westerbegraafplaats. Op haar grafsteen kwamen enkele woorden en een notenbalk van een Vlaams lied waarmee ze in 1919 consternatie verwekt had in het Casino van Oostende en dat ze a capella gezongen had bij haar afscheid in de Gentse Opera: *'Ik ken een lied... mijn hart vergeet u niet'*.

Vina Bovy werd in 1927 Officier van de Académie Française, was Ridder in de Kroonorde en Ridder in de Leopoldsorde.

Erik Dekeyser.

(1) Laurens De Keyzer: *Het Grote Vina Bovy-interview*, in De Gentenaar van 13.9.1978.

(2) Laurens De Keyzer: *Vina Bovy, in de ereloge van de 'Opera van Vlaanderen'*, in De Gentenaar van 17.9.1981.

(3) Laurens De Keyzer: *De Gentse traviata is dood*, in De Gentenaar van 17.5.1983.

(4) Laurens De Keyzer: *En de poppen, ze zingen mee*, in De Gentenaar van 30.10.1984; T.E.: *Theater Taptoe laat Vina Bovy herleven*, in Het Volk van 3-4.11.1984.

(5) FRA: *Gentse diva Vina Bovy herdacht*, in Buitenbeen van dagblad Het Volk van 30.3.2000.

(6) Frank Pauwels: *Vina Bovy, l'enfant du peuple*, in Magazine van De Gentenaar van 16.5.2000.

(7) De gazette van de Gentsche sosseteit 1993 - nr. 1.

- (8) RPG: *Vina Bovy krijgt eindelijk straatnaam*, in De Gentenaar van 20.6.1995.
 (9) J. Deleersnyder: *Vina Bovy*, uitgave Publi-Si, Gent, 1965.
 (10) Guy Verriest: *Het Lyrisch Toneel te Gent*; van de oorsprong af tot op heden, 1966.
 (11) Leen Charles en Marie Christine Laleman: *Het Gent Boek*, 2006.
 (12) Erik DEKEYSER: *Familiegeschiedenis Braet*, in voorbereiding.

Genealogische bronnen: Stadsarchief Gent; Rijksarchief Beveren-Waas; met dank aan Philippe Debergh, administratief centrum Gent.

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 168

Op 5 April 1900 stelde Armand Heins in de rubriek "Beeldhouwwerken - Museum voor Stenen voorwerpen in de ruïnes van de St-Baafsabdij - XVIIIe eeuw" in het Frans een fiche op over

Trofeën afkomstig van het wachtlokaal op de Kouter

De twee trofeën in witte steen, met een hoogte van 1,30 m. en een breedte van 0,90 m waarvan wij hier een schets geven, versierden den gevel van het wachtlokaal (Kortegaard) op de Kouter. (zie fiche n° 50) en waren geplaatst boven de pilasters die langs

weerszijde de gevel beëindigen.

Rond 1867 deed de gemeentelijke administratie ze wegemen, 't zij wegens hun verval- len staat, 't zij dat ze de bouw hinderden van de nieuwe gebouwen die links en rechts van het wachtlokaal opgericht werden.

Overgebracht naar het Museum voor Stenen voorwerpen, werden ze enkele jaren geleden geplaatst in de tuin die zich uitstrekt voor de oude refter van de St-Baafs- abdij.

Op de tekening van de gevel van het wachtlokaal, die bewaard wordt in het Stads- archief, had Bernard De Wilde deze interessante motieven

geschetst, waarvan het eerste samengesteld is uit wapens en militaire attribu- ten uit de XVIIe eeuw, terwijl het tweede duidelijk geïnspireerd werd door de oudheid: de wapenrusting is karakteristiek en herinnert aan de trofeën die de Romeinse monumenten versierden.

DE VELODROOM AAN DE GODSHUIZENLAAN (1892 - 1901)

VOOR U VERZAMELD UIT 31 600 EDITIES VAN DE “GAZETTE VAN GENT.”

Op 15 oktober 1922 ging in de overdekte “Wintervelodroom middenin het Citadelpark de allereerste “Zesdaagse” van start. Geen Gentenaar die de befaamde wielertempel, intussen beter bekend als “Het Kuipke”, niet weet zijn natuurlijk, laat staan niet kent.

De piste zou deze in openlucht vervangen die op 21 mei 1911 aan het Arsenaal te Gentbrugge was gesticht door de velo- en motorfietsclub “Les Infatigables”. Dat in de jaren 1919 tot en met 1923 daar de eindmeet van de Ronde van Vlaanderen lag weten nog heel wat minder stadsgenoten.

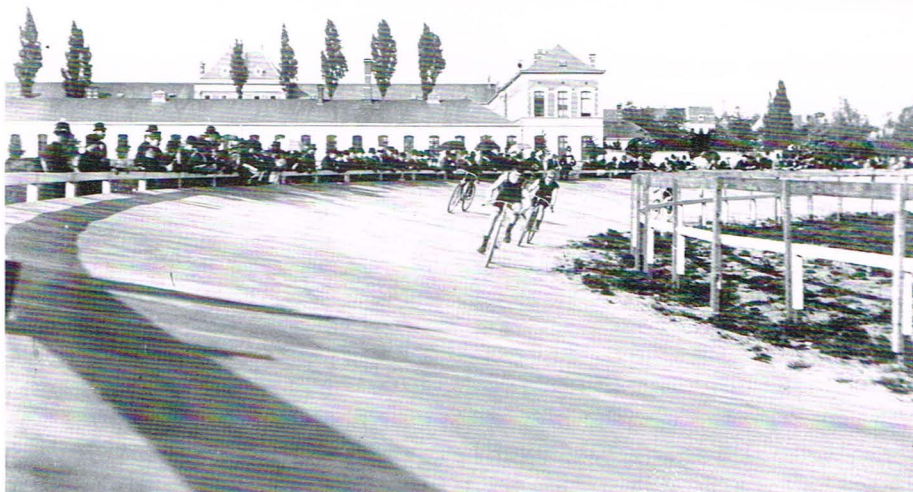
Maar de wieg van de georganiseerde wielervedstijdingen in Gent stond nog veel eerder op gronden tussen de Leie en het toenmalige verblijf van de Kuldere. Daartoe werd onder de blote hemel een heuse piste aangelegd.

Een reusachtig succes was de onderneming eigenlijk nooit en zelfs als je de tijdelijke sluitingen tussendoor meetelt, kom je niet aan een bestaan van tien jaar. Maar gedenk, beste gebruiker van het openbaar vervoer, dat als je plaats neemt aan de tramhalte vlakbij het drukke kruispunt van de kleine stadsring met de huidige Groot-Brittanniëlaan, je op “historische wielervegring” staat, meer dan een eeuw geleden reeds opgeofferd aan een “teken van de nieuwerwetschen tijd”, in dit geval de verbinding tussen de Godshuizenboulevard en het Sint-Pietersstation...

17 maart 1892

Men weet dat er langs de zijkant van het Weesjongensgesticht een nieuwe boulevard gaat komen welke leiden zal van de Godshuizenlaan naar het park van de citadel (* de Albertlaan).

Op de streep grond die beschikbaar blijft tussen deze boulevard en het Weesjongensgesticht gaat een koersplein voor velocipèderijders komen. Men zal er een tribune opbouwen waarop 300 mensen kunnen geplaatst worden. Onder de tribune zullen er kamertjes zijn waar de rijders zich kunnen aankleden en tegelijkertijd zullen dienen tot stalling van hun wielerveggen.

De Gentse Velodroom werd op 20 juli 1892 ingehuldigd.
Deze wielerpiste in open lucht was gelegen achter het weesjongensgesticht van de
Godshuizenlaan en werd in 1901 gesloopt voor de aanleg van de Albertlaan.

Op de achtergrond het weesjongensgesticht. Op de Velodroom werden ook paardenwedstrijden georganiseerd, zoals deze van 7 mei 1899, ingericht door de Gentse "Cercle Équestre".

's Winters kan de baan dienen voor *football-wedstrijden* of zal men ze onder water steken ten behoeve van de schaatsenrijders.

21 mei 1892

De liefhebbers van het rijwiel zijn talrijk te Gent. Ze zullen met genoegen vernemen dat het genootschap voor het stichten van een *Velodroom* achter het Kulderhuis met moed de hand aan het werk heeft geslagen en men waarschijnlijk het nieuwsoortig koersplein met de Gentse Feesten zal kunnen inhuldigen.

20 juli 1892

Maandagnamiddag 18 juli had de opening plaats van de Gentse Velodroom. Het plein ligt midden de Bijlokemeersen in de nabijheid van de Leie.

Van vóór 3 uur was er op de Bijlokevest reeds een drukke beweging van personen welke zich naar de Velodroom begaven om de wedstrijden met de velocipèden bij te wonen. De tribune en de andere plaatsen waren dan ook goed bezet en om 3 uur 20 nam de wedstrijd een aanvang.

Het rijperk heeft een eironde vorm, is gemetst en met cement bekleed. Aan de omkeer heeft het zulk een grote zwenking, dat men zich onwillekeurig afvraagt hoe het mogelijk is dat de *trapwielers* zich daar kunnen op recht houden. Men mag echter niet vergeten dat de middelpuntvliedende kracht zulke schikking vergt.

Er waren koersen voor *bicycletten* over 800, 2200, 3700 en 10 000 meter, ook handicaps en tandemkoersen. De heer Raedemaker heeft in 21 seconden de omloop van de velodroom afgelegd die 370 meter omvat.

Gisteren had de heer Coppens, scheepsbouwer en woonachtig op de Godshuizenboulevard, vergezeld van zijn vrouw, zoon en schoonzuster, achter de Velodroom een vlot in de Leie gemeerd waarop hij stoelen had geplaatst. In het terugkeren deed een opvarende door een onbehendige beweging de boot omslaan.

De vier personen die er in zaten vielen in het water. De mannen verloren hun koelbloedigheid niet, grepen de twee vrouwen vast en klampten zich aan een koord die men hen had toegeworpen. Verscheidene lieden waren intussen in boten ter hulp gekomen en redden hen uit hun netelige toestand. De drenkelingen werden onmiddellijk door de geneesheren De Visscher en Walton verzorgd.

21 juli 1892

De inhuldiging van de Gentse Velodroom is in alle opzichten een prachtig feest geweest. Belgische en vreemde wielrijders met een uitstekende faam beantwoordden talrijk de oproep van de inrichters en strenden dapper in de verschillende prijskampen.

De voornaamste rennen waren de vierde en de vijfde loop. De heren Koning en Raedemaker hebben iedereen verwonderd. Zij kwamen de eersten aan, ondanks een vooraf gegeven voorsprong welke ze aan hun mededingers hadden toegestaan.

De heren gebroeders Stas de Richelle, twee stadsgenoten, hebben evenveel recht op onze lof. Zij veroverden een schone plaats na een zeer merkwaardige strijd en strekken tot eer aan de *Association Athlétique Gantoise* die zij vertegenwoordigden.

Het feest heeft de beste indruk gemaakt op het publiek. Geen twijfel of de nieuwe Velodroom zal bijdragen om de sport van de velocipèden te Gent in achting te brengen, gelijk die reeds in andere steden is.

We zijn zeker de tolk van al de cyclisten van Gent, om deze heren warm te bedanken voor hun initiatief en vooral de toewijding van de heer G. Choisy, die sedert lang voor de *velocipèdie* met aanhoudende ijver strijdt.

28 juli 1892

De bestuurraad heeft de *Maatschappij van de Gentsche Velodroom* gesticht. Van nu af is de wielrijdersbaan aan de Godshuizenboulevard open voor de wielrijders die er zich willen oefenen.

De personen die verlangen deel uit te maken van de maatschappij zullen een jaarlijks inleggeld van 20 frank te betalen hebben. Voor de nog lopende maanden van 1892 betaalt men 10 frank.

De personen die niet verlangen lid te worden betalen voor iedere ingang 50 centiemen. Voor alle inlichtingen wendt men zich voorlopig tot de heer Casier, bestuurder van de *Linière Saint-Sauveur*.

20 augustus 1892

De heer Tanghe, een Brusselse velocipèderijder, zal zondag in de Gentse Velodroom 24 uur lang rijden. Hij zal zich zaterdag om 5 uur op zijn rijwiel zetten en zich met niets anders voeden dan met verdichte bouillon. De rijbaan wordt met elektriciteit verlicht en de uitslagen zullen elk uur bekend worden gemaakt.

24 augustus 1892

De velocipèderennen van 28 augustus in de Gentse Velodroom beloven zeer schitterend te zullen zijn. Eén der voornaamste is deze voor het *Belgisch Kampioenaat*, waarvoor de beste renners zijn ingeschreven. De fanfaremaatschappij De Vrijheid zal na het beëindigen van de wedstrijden een volksconcert geven aan het lokaal van de schijfschietingen op de Godshuizenboulevard.

2 september 1892

Niettegenstaande wind en regen hadden in de Gentse Velodroom vijfhonderd personen op de tribune plaatsgenomen. Op de plaatsen aan 50 centiemmen waren insgelijks veel toeschouwers. Het wielrennen schijnt thans voor goed in de zeden te zijn gedrongen en evenals het paardenlopen en het prijsvaren is het een sport geworden.

De verbeteringen welke door de laatste uitvindingen aan de tweewielers zijn gebracht, doen dit tuig met recht de naam verdienen van *velox*, wat spoed betekent.

De eer kwam zondag toe aan de heer Protin van Luik, die al de wedrennen won zonder zichtbare moeite. In de handicap-koers had hij zijn mededingers een al te grote lengte vooruit gegeven. Dit belette hem niet wonderen te verrichten. Hij kwam als derde aan, doch had hij nog 500 meter verder mogen rijden, dan was hij eerste aangekomen, zoals hij het wilde.

Het was vooral in de *scratch*-koers van 5000 meter dat men de gelegenheid had hem toe te juichen. De heer Protin vermoeide zich niet in het begin, hij liet zijn medekampers hun gang gaan en droeg er wel zorg voor niet te ver achter te blijven. Doch op het einde, wanneer een klok het naderen van het doel aankondigde, ontwaakte hij opeens, snelde één voor één zijn mededingers vooruit en zegepraalde met een onoverwinbare furie.

Wij stippen ook de overwinning aan die onze stadsgenoten, de gebroeders Herry, in tandem behaalden. Zij legden de 4000 meter af in 6'51", een prachtige uitslag voor zulke jonge wielrijders. De gebroeders Herry zijn leden van de *Association Athlétique Gantoise*, een jonge en wakkere club.

Laat ons hopen dat het goed onthaal welke de wielrijders te Gent genoten hebben, hen zal aansporen om talrijk aan de kampstrijden deel te nemen.

23 september 1892

Belangrijke proeven in het snelrijden zijn maandag in de Velodroom gedaan

door de heer Osborne en de heren Herry en Stas. Allen hebben bewezen dat de wielrijdersbaan van Gent de tot nu toe best gekende overtreft.

De heer Pope van Engeland, die zondag samen met de heer Witteveen van Utrecht gekwetst werd door in de draai van hun rijwiel te vallen, woonde de proeven bij en scheen geheel hersteld.

2 oktober 1892

Zondag hadden in de Velodroom loopstrijden plaats, ingericht door de *Association Athlétique* van onze stad. De eerste plaatsen in de verschillende kampen werden behaald door de heren V. Gesquière, P. Goossens en J. Feyerick.

11 april 1893

De bestuurraad van de *Vélodrome Gantois* heeft de abonnementsprijs op 10 frank per jaar gebracht. Dit laat toe op de baan te rijden en geeft recht op het bijwonen van de binnenkoersen en al de rennen die gedurende het jaar door de maatschappij worden ingericht.

De eerste is bepaald op 23 april. Verscheidene Engelse wielrijders hebben zich laten inschrijven. Onder de cyclisten van de stad die er zullen aan deelnemen noemen we de heren Stas de Richelle met tandem, Van Ghendt, Dupont en Choisy.

Vanaf 15 mei zal het binnenplein ook geschikt zijn voor de tennisspelers.

16 mei 1893

De grote internationale velocipèderennen op Pinksteren om 3 uur in onze Velodroom beloven schitterend te zullen zijn. Duitse, Franse en Hollandse renners, alsmede diegenen uit andere steden van het land komen naar Gent.

De vermaarde Duitse renner Vater zal aan drie wedstrijden deelnemen. Onder de Engelsen noemt men de heren Harris, Fowler en Osborne. De heer Hallier, driemaal kampioen van Engeland, zal deel uitmaken van de groep.

De grote aantrekkelijkheid is ongetwijfeld de ren van de militairen, voorbehouden aan de officieren van het Belgisch leger en de eerste ren van die aard.

25 augustus 1893

Zondag aanstaande zullen om 3 uur in de Gentse Velodroom grote internationale wielrijdersprijskampen plaatshebben. De voornaamste wedstrijd zal die

zijn van de bicycletten voor het kampioenschap van België over 10 000 meter. Behalve de titel van kampioen van België bestaat de prijs uit een gouden medaille met een waarde van 100 frank en een kunstvoorwerp van dezelfde waarde.

Onder de deelnemers bevindt zich Protin, de overwinnaar van 1892 en Houben, wiens laatste zegepralen nog in ieders geheugen zijn. Voor de andere wedstrijden is nu een maximum van tijd bepaald en zijn er voor 700 frank prijzen te winnen.

27 april 1894

De opening van de Gentse Velodroom is bepaald op zondag 29 april, met koersen welke zeker een talrijk publiek naar het rijplein aan de Godshuizenlaan zullen lokken. Er zal onder meer een koers van één uur plaatshebben, een soort wedstrijd die overal de grootste bijval behaalt en verder een koers van driewielers, de eerste welke in Gent wordt gereden.

De generaal-majoor Boulanger heeft zijn nieuwe uitvinding geplaatst om op de velodroom de snelheid van de rijwielen op te nemen. Daar zullen met het toestel zeer belangrijke proeven kunnen genomen worden.

Op het rijplein ligt een houten lat, pedaal genoemd, die in verbinding staat met een kastje, waarin een chronometer hangt. De wielrijder moet tweemaal over de pedaal rijden om de tijd te doen opnemen die hij nodig heeft om het plein rond te rijden.

Bij de eerste overtocht wordt de chronometer in gang gebracht, als het rijwiel een tweede maal op de pedaal duwt houdt hij stil. De tijd van een koers wordt dus gans automatisch en onweerlegbaar opgenomen. De misslagen die zeer dikwijls gebeuren met de door de vinger bewogen chronometer zijn aldus geheel en al vermeden.

Men kan met de *vélographe* ook de grootste snelheid opnemen door het leggen van twee latten, in verbinding met twee kastjes, op vier meter afstand van elkander.

19 juni 1894

De wielrijderskoersen in de Gentse Velodroom waren gisteren nogal belangrijk. Vele deelnemers, waaronder enkele nieuwe, deden zich reeds van het begin af gelden als rijders van eerste rang. Antwerpen had een aantal goede koersmannen gezonden en zij behaalden de eer van de dag. Volgende koersen werden gereden:

- 2000 meter *scratch*, 23 ingeschrevenen, 9 deelnemers, eerste Murray in 3'11";
- 1609 meter *handicap*, 33 ingeschrevenen, 18 deelnemers;
- 3000 meter *tandem*, 9 ingeschrevenen, 4 deelnemers;
- 2000 meter *driewielers scratch*, 5 ingeschrevenen, 3 deelnemers;
- 5000 meter *scratch*, 32 ingeschrevenen, 18 deelnemers, eerste Murray.

Hautvast had schone kansen, tot zijn *pneu* sprong en hij het moest opgeven. Na de koersen heeft hij beproefd het Belgisch record van de Engelse mijl (1 609 meter) te kloppen welke door de Engelsman Osborne gehouden werd met 2' 20" 2/5. Hautvast heeft de mijl afgelegd in 2' 14" 3/5.

Men spreekt over een match tussen de cowboy *Texas Jack* van Pawnee Hill en een wielrijder van onze stad, welke binnen een paar weken op de Gentse Velodroom zal gereden worden over een afstand van 50 kilometer. Een andere koers zal worden ingericht voor groepen rijders van 5 mannen tussen de verschillende sportmaatschappijen van onze stad.

18 juli 1894

De wielrijderskoersen op de Velodroom waren zeer belangrijk. Zij bevatten:

- de rennen voor juniors over 2000 meter;
- de *scratch* voor vrije rijders over 5000 meter;
- het kampioenaat van België voor liefhebbers over 10 000 meter;
- het kampioenaat van Vlaanderen voor vrije rijders over 10 000 meter;
- de *handicap* voor tandemliefhebbers over 3000 meter.

Ondanks het ongunstige weder hadden de wedstrijden nogal wat volk uitgelokt. De tegenwoordigheid van Houben en Protin gaven op sportgebied veel te verhoppen en het publiek is in zijn verwachtingen niet bedrogen geworden.

21 augustus 1894

Het weder was erg wankelbaar maar toch was veel volk in de Velodroom om de wielrijderskoersen bij te wonen welke door de aanwezigheid der beste rijders van de grote wielerveek belangrijk beloofden te zijn.

De Engelsen hebben getoond dat ze geduchte mededingers waren. Herhaaldelijk herklonk het *God save the Queen*.

25 augustus 1894

De wielervedstrijden welke op 16 september op de Gentse Velodroom moesten plaatshebben zijn afgeschaft. Het gevorderd seizoen en de aanhoudende regens bedreigden te veel de bijval.

28 maart 1895

De sterke schutter Cody (* in 1906 als "*Buffalo Bill*" met zijn *Wild West Show in Gentbrugge*) die thans voorstellingen geeft in de *Cirk Lenca* op de foer aan het Sint-Pietersplein, is zoals men weet een even behendig ruiter als schutter. Herhaaldelijk reeds heeft hij zich met wielrijders gemeten, laatst nog te Brussel.

Hij heeft nu op de Velodroom van de Godshuizenlaan een match aangegaan tegen de gunstig bekende afstandsrijder Gustaaf Stragiers. De inzet is bepaald op 2000 frank. De match zal zaterdag en zondag telkens om 3 uur gereden worden, de eerste dag één uur, de volgende dag twee.

De winnaar zal degene zijn welke in de drie uren de grootste afstand aflegt. Cody zal beschikken over tien paarden. Stragiers mag veranderen van rijwiel zoveel hij wil, doch moet rijden zonder gangmakers.

1 april 1895

Ondanks het slechte weder had de match Cody - Stragiers zaterdag veel volk naar de Velodroom gelokt. Cody had zes paarden ter beschikking en daar hij langs de binnenkant van het plein reed, gaf hij voor elke toer tien meter aan Stragiers. Deze verscheen kort na 3 uur op het rijplein in zijn *tricot* met witte en blauwe strepen en na een proef gaf men om 3 uur 13 het sein tot vertrek.

Ruiter en wielrijder vlogen vooruit. Stragiers volgde lange tijd en gebruikte het paard als gangmaker. Herhaaldelijk barstten toejuichingen los bij het publiek, dat bewonderde op welke behendige wijze Cody na een drietal toeren telkens van paard wisselde, nu eens door ten gronde en weer in het zadel te springen, dan slechts door een sprong van het ene paard op het andere.

Enige van de paarden schenen bang te zijn van hun meester en steigerden als hij hen wou bespringen, doch na een sprong neep Cody de knieën en het paard ging als een pijl uit een boog. Stragiers hield echter goed stand en won ten slotte met ongeveer 50 meter.

Gisteren was er ten gevolge van het wankele weder niet zoveel volk opgekomen dan men wel verwacht had. Toch waren de verschillende plaatsen goed bezet. De voorwaarden voor de match waren dezelfde: tien meter voorsprong

per toer voor Stragiers. Men kwam overeen slechts één uur te rijden.

Juist om 3 uur gaf men het vertreksignaal. De grond welke zaterdag reeds niet goed lag, was zeer slecht voor de paarden en nochtans reed Cody sneller dan voordien. De paarden liet hij nu de volle teugel en het getal toeren was groter dan zaterdag. Cody won drie toeren op Stragiers, wat echter nog niets betekende wegens het verschil in lengte, toen Stragiers eensklaps stopte en het rijplein verliet.

Wat was er gebeurd? Was hij ziek of niet in staat om verder te rijden? De oorzaak van zijn staken was dat de heer Stevens, voor wie hij reed, door de bestuursleden van de *Belgische Wielrijdersbond* verwittigd werd dat men Stragiers zou diskwalificeren en verbieden deel te nemen aan alle koersen onder het beschermingschap van de *Bond* gesteld, indien hij tegen Cody bleef voortrijden.

Cody zette zijn loop verder. Bij één der omwentelingen vielen paard en ruiter. Deze was echter spoedig recht en weer in het zadel en eindigde de rit van een uur. De match had natuurlijk geen uitslag.

Het sportcomité heeft de heer Stragiers wegens zijn match met Cody gestraft met een maand onthouding, tot 1 mei. De straf is zeer licht omdat de wielrijder totaal onbekend was met het verbod tegen Cody te rijden, ook omdat hij gestopt was zodra hij er kennis van kreeg.

2 mei 1895

Op maandag 29 en dinsdag 30 april hadden op de Gentse Velodroom paardenwedstrijden plaats, ingericht door de *Cercle Equestre*. Ze hebben veel en voor naam publiek aangelokt. Er waren zeer veel dames en juffrouwen en men bemerkte verscheidene smaakvolle toiletten.

Eén der ruiters is bij een haag ten gronde gevallen, echter zonder erg. Een paard had meer lust om in het publiek dan over de hinderpalen te springen, doch alles liep zonder noemenswaardige hinder af.

8 mei 1895

Voor het groot militair feest van 12 mei zal de versiering van de Velodroom prachtig zijn. De heren officieren zullen er door bevoegde soldaten grootse ingangen doen maken en een hele reeks wapenvaandels. Het Congolees dorp zal buitengewoon schilderachtig zijn, met een groep jonge Congolezen van het gesticht Van Gyseghem, geleid door de heer bestuurder Van Impe.

De rijtuigen mogen aanrijden tot 2 1/2 uur maar zullen zich aanstonds moeten terugtrekken en standhouden op de boulevard.

De feestelijkheden worden vereerd door de tegenwoordigheid van prins Albert van België en de heren Begerem, minister van Justitie en Brassine, minister van Oorlog. Kaarten kunnen worden aangeschaft aan 6, 3 en 1 frank. Het programma:

- openingsstuk door de twee muziekkorpsen van het voetvolk met *Les Cloches de Corneville*;
- aankomst en défilé van de feestdeelnemers, voorafgegaan door het muziek van het vierde regiment lansiers en de trompetten van de kanoniers;
- schouwspel met de floret door de onderofficieren der Gentse regimenten;
- steekspeloefeningen door het vierde regiment lansiers;
- schermoefeningen met bajonet en carrousel door de tweede linies;
- gezamenlijke oefeningen in draf en galop door de artillerie;
- grote triomfmars door de verenigde muziekkorpsen;
- *De laatste ontmoeting van sergeant De Bruyne in Congo*, grote pantomime door de verschillende regimenten;
- apotheose en hulde aan het werk van de Congo.

23 mei 1895

De eerste koersen voor vrije rijders op de Gentse Velodroom zullen plaatshebben op 23 juni. Het jaarlijks feest van de *Ligue Vélocipédique Belge* zal te Gent op 22 juli tijdens de gemeentefeesten eveneens gehouden worden in de Velodroom. Wij zullen dit jaar dus tenminste twee wielrijdersfeesten hebben.

25 juni 1895

Gisteren waren de koersen op de Gentse Velodroom gans belangloos. Alleen de overwinning van de heer J. Van Hee in drie koersen tussen dezelfde Gentse rijders was aan te merken. Het is niet met een zulkdanig programma dat men nog het publiek naar de wielrijdersbaan zal lokken.

26 april 1896

De ruitwedstrijden welke door de *Cercle Equestre* van onze stad worden ingericht hebben op dinsdag 28 en woensdag 29 april plaats op de Velodroom aan de Godshuizenlaan, telkens om 2 uur in de namiddag.

Verscheidene vreemde paardenliefhebbers zullen de uitgeloopte prijzen komen betwisten, te weten de *Prix des Dames*, de *Prix des Colibris* en de prijs

voor het schoonste zadelpaard. Er komen afdelingen uit Brussel, Antwerpen en Doornik.

28 juni 1896

Zondag zullen op de Gentse Velodroom door de *Association Athlétique la Gantoise* koersen worden gegeven voor wielrijders en voetlopers, met onder andere een match tussen de heren Van Hee uit Gent en Roth uit Oostende.

6 oktober 1896

Er wordt beweerd dat de Gentse Velodroom, die slechts sedert enkele jaren bestaat, veroordeeld is om te verdwijnen. In het begin werden er zeer aantrekkelijke feesten gegeven maar nu komen er nog alleen de Gentse rijders. Er was ook sprake van de wielrijdersbaan te verhuren aan een Antwerpse groep. Die onderhandelingen zijn echter niet geslaagd.

De materialen van de afbraak zouden dienen om ter plaatse chalets te bouwen, zoals er reeds verscheidene in de nabijheid staan. Er is evenwel nog niets beslist en het is te denken dat men er zal in slagen de renbaan te behouden door er feesten in te richten welke veel volk lokken.

8 oktober 1896

De koersen van zondag 11 oktober op de Gentse Velodroom, ingericht door de A. A. La Gantoise, beloven nogal belangrijk te zijn. Op het programma:

- snelheidskampioenschap voor wielrijders over 1 609 meter;
- kamp voor voetlopers over 1 609 meter;
- gemengd kampioenschap voor wielrijders over 5000 meter;
- kampioenschap voor hagenloop over 110 meter;
- afstandskampioenschap voor wielrijders over 10 000 meter.

10 maart 1897

Toekomstige zondag zal op de Velodroom aan de Godshuizenboulevard een match plaatshebben tussen de *College Football Club* van Melle en de *Football Club Gantoise*. Begin om 2 1/5 uur stipt.

15 maart 1897

Sedert enige tijd vergaderen dikwijls enkele studenten op de Velodroom, waar zij onder elkander koersen inrichten en ook soms tegen de chronometer rijden. Zaterdag was dat weer het geval en de zoon van dokter Sioen had met een makker gewed dat hij een zekere afstand in een bepaalde tijd zou afleggen. De jongeling was echter niet op de hoogte van het rijden op het koersplein en wist niet dat men bij de wendingen zoveel mogelijk de koord moest houden.

Hij reed in volle snelheid en over de stuurstang gebogen, zodat hij niet zag dat hij bij de laatste draai recht voor zich reed, de wending op. Eensklaps raakte de pedaal de afsluiting welke op die plaats maar 25 centimeter hoog is. Die werkte als een hefboom, waardoor het rijwiel werd opgelicht. Het voorwiel gleed tussen de cementmuur en de afsluiting en de jongeheer werd weggeslingerd.

Hij bekwam twee grote wonden aan het hoofd en werd onmiddellijk naar de *Réfuge Sainte-Marie* op de Coupure gebracht, waar de dokters vaststelden dat de schedel gebroken was en alle redding onmogelijk.

Op het ogenblik van het ongeluk had hij 375 meter in 32 seconden afgelegd, hetzij tegen 42 kilometer per uur. Men kan zich dus voorstellen hoe geweldig de schok moet zijn geweest.

Hij was pas 20 jaar oud en studeerde in de medicijnen, maar scheen voorbestemd om te verongelukken. Eens verdronk hij bijna en de volgende maal viel hij in het park met zijn paard op zulke wijze ten gronde, dat het dier boven op hem viel en men hem er moest van onder halen.

17 april 1897

Op de tweede paasdag zullen op de Gentse Velodroom zeer belangrijke wielrijderskoersen plaatshebben, ingericht door het Syndicaat der Antwerpsche Rijders. Talrijke favorieten zijn ingeschreven, waaronder ook Houben.

De koers voor rijtuigen met verschillende zitplaatsen, waarvoor tandems en bijzondere *triplekten* en *quadrupletten* op de deelnemerslijst staan, zal voorzeker een indrukwekkend en gans nieuw nummer uitmaken, dat altijd de grootste bijval bekomt tijdens de koersen op de velodrooms van andere steden. In de koers van 10 kilometer zullen verscheidene *quadrupletten* en tandems als gangmaking dienst doen.

De Gentenaars zullen dus na twee jaar rust hun prachtige rijbaan zien herleven. Deze poging tot heropening van de Gentse Velodroom verdient volop door alle sportliefhebbers te worden ondersteund. Op Pinksterdag wordt een tweede koersdag ingericht, met nieuwe aantrekkelijkheden en de medewerking van beroemde rijders.

4 mei 1897

De ruitervedstrijd van de *Cercle Equestre* zal op 11 en 12 mei plaatshebben op de Velodroom aan de Godshuizenlaan.

30 september 1897

De A. A. *La Gantoise* richt op zondag 10 oktober in de Velodroom haar jaarlijkse kampioenschappen in voor wielrijders en voetlopers.

30 oktober 1897

Zondag richt de *Club Nautique* op de Velodroom koersen in voor zijn leden wielrijders. Het comiteit heeft beslist dat voortaan alle jaren te doen.

5 november 1897

De A. A. *La Gantoise* heeft de uitdaging van de *Union Pédèstre* aangenomen en op zondag 7 november zal op de Gentse Velodroom om 3 uur in de namiddag een match worden betwist.

15 december 1897

De Velodroom zal volgend jaar weer regelmatig heropend worden. De nieuwe pachter wil te Gent een afdeling *Junior-rijders*, alsook een *rijderssyndicaat*, zoals er één bestaat in Antwerpen.

Onderhandelingen zijn aangeknoopt met de velodrooms van Brussel, Luik en Antwerpen om de beste rijders en de sterkste ploegen naar Gent te laten komen. Van heden af is men verzekerd van enige der best gekende *recordmen*. Het rijden zal worden verbeterd. De wendingen die nu maar 1,10 meter hoog zijn zullen op 2,25 meter worden gebracht. De renbaan zal met een hoge afsluiting worden omringd, om de rijders en de toeschouwers tegen de wind te beschutten. Men zal nog deze week de hand aan het werk slaan.

29 januari 1898

Zondag 30 januari zal op de Velodroom een *football-match* plaatshebben tussen de Athletic Club van Gent en de *College Football Club* van Melle. Begin om 2 1/2 uur.

12 februari 1898

De baan van de Gentse Velodroom is vanaf nu ter beschikking van de rijders die zich zouden willen oefenen. De heer Caster van Ledeberg, de nieuwe bestuurder, zal dit jaar 10 tot 12 koersdagen inrichten. Het Syndicaat der Antwerpsche Rijders zal er op 27 maart koersen komen geven.

Het *Syndicaat der Gentsche Rijders* zal op 17 april zijn eerste wedstrijden inrichten. Dit belooft ons een belangrijk jaar onder opzicht van die sport. We hopen dat het publiek deze pogingen zal ondersteunen door de koersen talrijk bij te wonen.

16 december 1898

Op de Gentse Velodroom wordt een plein voor de lawn-tennis gemaakt, dat in het begin van januari in orde zal zijn.

5 mei 1899

De jaarlijkse internationale paardenwedstrijden welke worden ingericht door de *Cercle Equestre* van Gent, zullen toekomende maandag en dinsdag om 2 uur plaatshebben in de Velodroom aan de Godshuizenlaan.

20 mei 1899

Er wordt op 28 mei om 3 uur op de Gentse Velodroom een koersdag ingericht. Er zullen kampstrijden zijn voor juniors en liefhebbers, alsook een internationale koers met gangmaking. Gezien de zeldzaamheid van deze wedstrijden in onze stad is het te verwachten dat er bij goed weder veel volk zal zijn.

31 juli 1899

Het militair feest in de Velodroom is opperbest gelukt. Van 1 uur stroomde het volk naar het terrein aan de Godshuizenlaan en rond 2 uur waren de tribunes en de meeste grote plaatsen bezet door een uitgelezen publiek.

Het feest ving aan met oefeningen met de floret en daarna met de kleine stok, uitgevoerd door een veertigtal onderofficieren van het eerste en tweede linie-regiment, de laatste met begeleiding van muziek.

Dan was er de *carrousel* door een honderdtal wachtmeesters en brigadiers van het vierde lancers. Allen droegen sluiers met de kleuren van België, Gent en Congo.

Vervolgens diende een wedstrijd voor springpaarden van wachtmeesters en brigadiers van de ruitery en de artillerie als afwisseling. Zeer knap uitgevoerd waren de stoklessen van het tweede linie.

Eén der schoonste nummers was het *spiegelgevecht* door de lanners met verkenningen, scherpschuttersvuur, charges, enz. Dit alles werd meesterlijk vertoond, zonder de minste hapering of het geringste ongeluk.

Het was indrukwekkend, die massa paarden te zien aandraven, terwijl de grond onder hun hoefslagen dreunde en de mannen met gevelde speer de vijand aan het spit schenen te willen rijgen, om dan plotseling, op nog geen 50 centimeter van elkander, pal te blijven staan. De gezagvoerder, de heer de Formanoir de la Caserie, werd na afloop dan ook gelukkiggewest.

Niet minder imposant waren de oefeningen met acht kanonstukken, uitgevoerd onder het bestuur van de heer Daufresne. Daarbij werden allerlei kruiskoersen, marsen en tegenmarsen gedemonstreerd. Stukken werden uiteen genomen en in een ongelooflijk korte tijd weer ineen gezet, om tenslotte een salvo af te vuren.

Het militair feest eindigde met de *Brabançonne*.

14 oktober 1899

De kampioenaten van de A. A. *La Gantoise* zullen op zondag 22 oktober om 2 1/2 uur plaatshebben in de Gentse Velodroom. Op het programma de kampen van 100, 400 en 1609 meter voor voetlopers, de snelheidsloop van 1609 meter, de gemengde koersen van Oost-Vlaanderen over 5000 meter en het kampioenaat van 10 000 meter voor wielrijders.

2 juli 1900

Gisteren werd om 3 uur in de Gentse Velodroom door de soldaten van het garnizoen het krijgsfeest gehouden. Ondanks het slechte weder was het zeer goed gelukt. Heel de tribune zat vol toeschouwers, waarbij vele dames.

Er was ook een afdeling manschappen van het Franse marineschip *Ibis*, die met veel belangstelling de verschillende nummers volgden. Alles verliep zonder het minste ongeval. Na afloop heeft de bevelhebber Moreau de inrichters hartelijk gelukkiggewest.

4 september 1900

De A. A. *La Gantoise* richt tegen zondag 9 september in de Gentse Velodroom andermaal loopwedstrijden en rijwielkampen in. Voor het eerst zijn er ook

werpen met gewichten van 7 1/2 kilo. Als prijzen worden medailles uitgelooft.

15 september 1900

De Gentse Velodroom zal binnen enige maanden verdwijnen. De grond zal door de stad onteigend worden.

14 maart 1901

Ter gelegenheid van het bezoek van prins Albert en prinses Elisabeth op zondag 28 april, wordt door de zorgen van het Gents *Comiteit* van het Congolees en *Afrikaans Rode Kruis* een groot wapenfeest ingericht op het plein van de Velodroom. Gans bijzondere nummers die nog nooit werden uitgevoerd worden voor dit feest aangeleerd. De verschillende regimenten van ons garnizoen zullen wedijveren om een schouwspel te verwezenlijken dat waardig zal zijn aan de doorluchtige bezoekers.

10 april 1901

Het bezoek van prins Albert is uitgesteld doordat de prinses zich in een toestand bevindt die alle reizen verbiedt (* *zwanger van de latere koning Leopold III*). Het krijgsfeest zal echter plaatshebben zonder de minste wijziging, noch aan het programma, noch aan de inrichting. De repetities worden voortgezet, te meer daar eerstdaags onze regimenten naar het kamp van Beverlo moeten vertrekken en er dan niets kan van komen.

24 april 1901

De eerste oefeningen voor het krijgsfeest hadden plaats op het oefenplein te Gentbrugge. Sedert een paar dagen worden die op de Velodroom gehouden. Een algemene herhaling van het feest wordt zaterdag om 2 1/2 uur gedaan. De weeskinderen en de kostgangers van officiële en andere liefdadigheidsgestichten welke zich in korps en onder geleide van hun bestuurders of opzichters aanbieden, zullen ze mogen bijwonen.

De Gentse Velodroom, waar eens zoveel schone feesten plaatshadden, moet verdwijnen en het krijgsfeest van zondag zal het laatste zijn dat er gegeven wordt. Het inrichtingscomiteit heeft niets verwaarloosd om alles schitterend te maken, opdat het lang in het geheugen zal blijven van al degenen die het bijwonen.

Buiten de gewone estrade is een ruim verhoog opgericht en daar waar geen trapbanken zijn zullen stoelen ter beschikking staan van de toeschouwers, om hen in de gelegenheid te stellen al de nummers van het programma gemakkelijk te volgen. Het comitee heeft een reeks voorbehouden plaatsen gemaakt aan 3 frank. Geen gespan mag binnen de omheining van de Velodroom komen.

29 april 1901

Het krijgsfeest dat zich onder alle opzichten zo goed voordeed, is erg tegenwerkt geworden door het weder. Ook was er veel minder volk dan de inrichters met recht hadden verwacht en ontbraken alle schone toiletten.

Vele opperofficieren, de heren gouverneur, burgemeester, enz. vereerden het feest met hun tegenwoordigheid. De verschillende optredens van militaire muziekkorpsen, afgewisseld door oefeningen met veldstukken en onberispelijke schijnaanvallen, stormlopen en gevechten werden met volmaaktheid vertoond.

Het slotnummer was voor de meeste toeschouwers gans nieuw. Het gaf ons in het klein het kamperen te zien van een legerafdeling, het aanleggen van een vuur, de uitdeling van de brievenpost, enz.

Een schone apotheose was de optocht, die ondanks de slechte toestand van het plein knap werd uitgevoerd.

6 mei 1901

Heden en morgen zullen om 2 uur in de Velodroom de jaarlijkse *Concours Hippiques* plaatshebben, ingericht door de *Cercle Equestre* van Gent. Voor deze ruitersfeesten voorziet men zoals gewoonlijk schitterende wedstrijden.

5 november 1901

De Gentse Velodroom is nu geheel afgebroken. Dwars door de gronden zal de boulevard worden aangelegd die van de Godshuizenlaan naar de nieuwe statie Gent-Sint-Pieters zal leiden.

ERIK DE KEUKELEIRE

Uit "Sint-Pieters-Aalst, Sint-Pieters-Aaigem en Sint-Denijsplein" deel 1 (1819-1901) - 298 pagina's - 2004

GENT EN DE ENGELSEN (VERVOLG)

Men kan niet meer beweren dat Wellington, wanneer hij het verdedigings-systeem van het strategisch knooppunt Gent komt inspecteren zijn aartsvijand Napoleon enige haat toedraagt. Engelsen zijn nu eenmaal rare kerels die oorlog en vrede nogal sportief opvatten; een Engelse hertog is bovendien nog iets meer dan een doorsneegentleman en Wellington kan dan ook geen haatgevoelens hebben enkel maar een afschuwelijk misprijzen voor de kleine korporaal en Corsikaan die het enkel dankzij een samenloop van omstandigheden in dewelke Groot-Brittannië niet de minste schuld draagt, zo ver heeft kunnen brengen dat hij gans Europa, koningen, keizers en tsaars inclus, de bibber op het lijf heeft gejaagd.

Voor de Franse koning Lodewijk XVIII, zo vet en gezwollen als een pad, een koning die Wellington bij zijn herhaald bezoek aan Gent, even zijn eresaluut moet gaan brengen, omdat het protocol het zo wil, heeft Wellington eenzelfde misprijzen, licht getint met Engelse ironie en medelijden: maar de diplomaat die Wellington is, opgegroeid in het klimaat van het Wener Congres, weet zijn indrukken en gedachten aardig te verbergen achter een enigmatische glimlach of gebaar: wanneer hij terugkomend van een inspectietocht, in een van de straten van Gent Lodewijk XVIII ontmoet gezeten in een door zes paarden voortgetrokken calèche en de koning met een eenvoudig paternalistisch en protectionistisch gebaar dat hem niet teveel inspanningen mocht kosten de hertog begroet zoals hij het zou gedaan hebben met de nederigste van zijn hofdienaren buigt Wellington, de gentleman beleefd en correct, maar de ironische glimlach die even over zijn lippen gaat is venijniger dan een ganse korf cobra's. Binnen een paar dagen of weken zal ergens niet ver van het Hotel d'Hane-Steenhuysse over het lot van Europa worden beslist en op dat ogenblik zal de dikbuikige en kortbenige Lodewijk niet zwaar wegen in de weegschaal. Het zal Wellington zijn die na de slag aan de touwtjes zal mogen trekken, en zeker niet in het voordeel van Frankrijk.

Dat men de Yzeren Hertog herhaaldelijk te Gent aantreft, heeft dan ook niets uit te staan met de persoon van de monarch. Lodewijk XVIII is voor Wellington enkel in die mate van belang dat de inname van de stad waar hij verblijft, door Napoleon indien niet een militaire nederlaag, dan toch een weinig plezierige kaakslag zou betekenen voor de Verbondenen vooral voor de Engelsen.

Gent moet derhalve in staat van verdediging worden gesteld en daar op het Frans koninklijk leger geen penny mag worden gewed, zal Wellington de zaak

aan Engelse soldaten toevertrouwen die hij geregeld in ogeschouw komt nemen, tussen een protocolair bezoek aan Lodewijk en een inspectie van de verdedigingswerken door: op 16 april, op 20 april, op 6 en 7 mei en een allerlaatste maal op 31 mei.

Dit heen en weer geloop, de onverwachte bezoeken aan de Veldstraat en parades op het Sint-Pietersplein zijn natuurlijk niet van aard om de bevolking gerust te stellen: meer en meer is men er te Gent van overtuigd dat de stad opnieuw centraal in de eindafrekening zal staan en dat zij wel eens het gelag zou kunnen betalen van de beslissende slag tussen de legers van Napoleon en deze van de Verbondenen.

Wellington laat in zijn kaarten niet lezen, doet niets om de bevolking gerust te stellen en toch weet hij einde mei dat de ultieme afrekening niet bij Gent maar meer Zuidwaarts, ergens om Waterloo zal plaatsvinden, waar er ruimte te over is voor 3 à 400.000 mensen om mekaar af te maken en voor de generaals om hun in de krijgsscholen zorgvuldig aangeleerd theorieën in de praktijk om te zetten op stapels lijken.

Wellington op het gepast ogenblik aardig ter hulp gesnel door Blücher, behaalde de overwinning en het hoeft nauwelijks gezegd dat Waterloo het hoogtepunt uit zijn schitterende loopbaan is gebleven.

Terwijl de Hertog in zijn hoofdkwartier de gelukswensen om zijn triomf in ontvangst nam, zweetten Lodewijk en zijn ministers na de ogenblikken van paniek bij het binnenkomen van de eerste berichten over de slag, thans druppels groot als hagelstenen, bij 't schrijven van een bedankingsbrief aan Wellington die de troon van de koning had gered maar meteen enkele tienduizende Franse soldaten de dood had ingestuurd. Lodewijk stond voor een onmogelijke taak temeer daar hij de gijzelaar en meer dan ooit de gevangene van de IJzeren Hertog was, en dat hij Parijs enkel kon vervoegen in de bagages van de Verbondenen die zijn land zopas de genadeslag hadden toegebracht.

Het is te Gent dat de Franse koning met ongeduld op het antwoord van Engeland moest wachten; het kwam bevestigend, een soort Go home vanwege Wellington, de fijnzinnige diplomaat die de arme Lodewijk eens te meer als een pion op zijn schaakbord wist te verleggen. Het plan van de Hertog was fantastisch handig: zonder Lodewijk Frankrijk binnenrukken betekende een inval van de Verbondenen, een bezetting die weinig prettige gevolgen zou kunnen hebben: Lodewijk in hun bagages meenemen, hem zozegd als bondgenoot begeleiden naar zijn hoofdstad, betekende integendeel een gebaar van vriendschap, het bewijs dat de Verbondenen niet als vijanden de Franse grens overschreden en het was natuurlijk deze laatste oplossing die de sluwe Hertog koos.

Het spel van kat en muis was afgelopen maar hiermede waren niet alle toekomstmoelijkheden van de baan.

Sedert de avonturen met Willem de Veroveraar en Jeanne d'Arc, wantrouwen de Engelsen hun Franse zeeburen, zelfs wanneer deze laatsten tijdelijk door de knieën moest gaan. Wellington wist genoeg van geschiedenis af om alles in het werk te stellen ten einde de toekomst en het Europees Evenwicht te verzekeren. Hij kende ook de belangrijke strategische betekenis van Gent, een bolwerk niet al te ver van de kust, niet al te ver ook van de Franse grens: een dergelijke stad mocht men niet onbewaakt als een bakvisje op een kermisbal aan haar lot overlaten, temeer daar de Hollandse troepen die er sedert de grote prijsuitdeling van het Wener Congres garnizoen hielden, uit geen al te stevig soldatenhout waren gesneden.

Schijnbaar trekt Wellington zich de Arteveldestad niet veel aan. Wanneer hij terug komt opdagen, is het als een doodgewone toerist die graag nog eens komt rondtoeren in een stad waar hij in beroerde tijden dikwijls verbleef.

Op 3 augustus 1817 bezoekt hij het Salon voor Schone Kunsten; alleen lichtgelovige zielen hebben zich laten beetnemen aan dat uiterlijk zo sympathiek bourgeoisgebaar. In feite waren er "gans toevallig" een paar Europese prominenten in de stad aan 't rondfladderen, o.a. de grootmaarschalk en een handvol ministers van Willem I, en "even toevallig" ging Wellington de toerist met die heren aan 't kouten.

Officieel was het niettemin een privaat bezoek; toen hij het volgende jaar andermaal, op 21 mei onze stad aandeed, liep hij het Hotel Schamp binnen om er de enig mooie kunstverzameling van de bekende Gentenaar te bezoeken en "toevallig" maakte hij van de gelegenheid gebruik om een vluchtige blik te werpen op het verdedigingssysteem van de stad.

Inmiddels was het echter uitgelekt dat de Hollandse regering bereid was gevonden Gent als vestingsstad in te schakelen, in de zogeheten defensieve gordel tegen Frankrijk.

De grote protagonist van de aanduiding van Gent was de Hollandse majoor Gey van Pittius, een man die weinig voelde voor het bouwen van luchtkastelen, maar heel veel voor vestigingen op te trekken met het geld van de belastingsplichten.

De Citadel van Gent die zijn levensdroom zou worden, zou zo maar effentjes zeven miljoen goudfrank kosten, zowat twee miljard van onze munt, doch voor Pittius was zulks van ondergeschikt belang; hoofdzaak voor hem was dat zijn Citadel inzake krijgskunde het neusje van de zalm zou worden, iets dat zijn naam zou vereeuwigen.

Wellington heeft met beide handen een project toegejuicht dat Engeland met andermans spaarcenten aan een nieuwe vesting op het vasteland zou helpen.

Geregeld kwam hij dan ook, tot in 1825, de werken inspecteren en telkens was hij vol lof voor de ontwerper, de soldaten, de werklieden en allen die rechtstreeks of onrechtstreeks een steentje tot het gedrocht bijdroegen.

Pittius was in zijn nopjes: “misschien wel de duurste maar dan toch in elk geval de beste” vesting van Europa. Wat een eer voor Gent dat er enkel voor de zoveelste maal een trekijzer voor vreemde legers mede worden kon.

Gelukkig voor onze voorouders viel het allemaal anders uit dan verhoopt en verwacht: in 1830 koos het Hollands garnizoen het hazepad vooraleer door een geïmproviseerde burgerwacht tot de aanval of bestorming werd overgegaan en enkele jaren later werd de Citadel gesloopt en de enige belangrijke groene zone van Gent.

Slot volgt.

Pierre Kluyskens

ADOLPHE BARTHÉLÉMY DUFRANNE (GENT 1833 - GENT 1858)

Adolphe Barthélémy Dufranne is geboren in 1833 op de Reep te Gent. Zijn ouders waren afkomstig uit Henegouwen. Hij was de jongste zoon van Philippe Joseph, suikerbakker. Zijn moeder, Antonia Pappaert, is, net als nog een paar kinderen, jong gestorven, toen Adolphe pas vijf jaar oud was. Adolphe volgde middelbaar onderwijs in het Sint-Barbara college en het koninklijk atheneum. Aan de Gentse universiteit werd hij doctor in de wijsbegeerte en letteren en kandidaat in de rechten; ook doctor in de staats- en bestuurswetenschappen. Hij was laureaat in universitaire wedstrijden te Gent en Brussel. Hij schreef verscheidene bijdragen in de Studenten Almanak en Noord en Zuid. In 1857 schreef hij voor het Liberaal Congres **l'Indivisibilité de la question politique et de la question religieuse**. Klein van gestalte bezat hij eerder een morele dan fysieke schoonheid. Hij had contacten met verschillende intellectuelen en literatoren van zijn tijd o.a. Ferdinand Snellaert, Napoleon Depauw e.a. en met allen verdiepte hij zich in grondige en abstrac-

te discussies, zocht in de filosofie de waarheid die hij in het katholiek geloof niet had gevonden. Hij was ook geïnteresseerd in de opkomende arbeidersbeweging en had contacten met Frans "Kapneuse" Billen, spinner en voorzitter van de "Noodlijdende Broeders", het eerste syndicaat voor katoenspinners. Samen met Emile Moyson, arbeidersvriend en flamingant, woonde Adolphe Dufranne, filosoof, liberaal en demokraat, de vergaderingen van de spinners bij. Moyson en Dufranne (die ervan droomde later de advocaat te worden van de arbeiders) vormden de "brains" van de vereniging. Bij de begrafenis van Dufranne, in december 1858, spraken o.a. zowel Billen als Moyson een grafrede uit. In 1859 verscheen te Brussel: A. Dufranne, **Le libre examen et le dogme catholique. Précédé d'une notice biographique et des discours prononcés sur sa tombe par MM. Bilen et Moyson.**

Hij was te zwak voor lichamelijke arbeid en hij bleef ongehuwd. Zonder beroep. Hij overleed, net als zijn moeder, broers en zussen, aan de gevolgen van een langdurige pijnlijke ziekte. Een week vóór zijn dood had hij zijn godsdienstige en politieke overtuiging en zijn laatste wilsbeschikking op papier gezet. Zijn laatste woorden waren: "Je vais rejoindre le plus grand de tout les papes!" De woorden van een vrijdenker die niet geloofde in de God van de katholieken, maar in God als absolute rechtvaardigheid en hoogste waarheid. Bij zijn overlijden woonde hij in de Brabantdam 41, nog steeds bij zijn vader. Hij was vrijzinnig en weigerde de sacramenten der stervenden. Hij kreeg als een der eersten in Gent een burgerlijke begrafenis, wat heel veel opzien baarde. Bij zijn uitvaart was er er een massa aanwezig: vrienden, mede-studenten, professoren, talloze belangstellenden en kameraden die speciaal uit Brussel waren gekomen. . . en nadat de professoren waren weggegaan, beledigingen scandeerden tegen de maatschappij en het geloof. Provinciegouverneur De Jaegher heeft er een lange brief over opgesteld, gericht aan Charles Rogier, minister van binnenlandse zaken (22 december 1858).

Literatuur

Archief Bevolking Gent: geboorte- en overlijdensakte.

F. Rens, Adolf Dufranne, Nederduitsch Letterkundig Jaerboekje, 1859, p. 166.

A. Deprez, Briefwisseling van Dr. F.A. Snellaert (1809-1872), 1978, p. 88.

H. Wouters, Documenten betreffende de geschiedenis der arbeidersbeweging (1853-1865), Bijdrage 40, p. 94-95.

Daniël Van Ryssel

IDEOLOGISCHE SPANNINGSVELDEN VOOR EN TIJDENS WERELDOORLOG I

Een focus op de Coupure

In de 19de en 20ste eeuw liet de Vlaamse Beweging de gemoederen niet los. De strijd verlegde zich geleidelijk van het terrein van het openbare leven (vernederslandsing) naar de politiek (o.m. stemrecht en onderwijs). Hierbij werd steun gezocht bij de emancipatorische krachten binnen het liberalisme, de vrijmetselarij en het protestantisme. De geschiedenis van de Vlaamse beweging kan niet voorbij aan haar boeiende maar tragische held:

Julius Vuylsteke (1836-1903)

‘Te Gent woonde een kleine advocaat met weinig zaken, maar met veel talent, en met een onbegrensde liefde voor Vlaanderen. Wegens zijn karakter noemde men hem de *doornenhaag* of nog meer den *beer*. Wegens zijn idealen en uitstekende gaven de *Vlaamse rots*’. De protagonist van het verhaal van Paul Fredericq (Universiteitsbibliotheek Gent - Hs 2923) was Jules Vuylsteke, alias Jules De Visscher, één van de twee overlevende zonen (één broertje is jong overleden) van de ongehuwde Barbara De Visscher. De moeder kende als thuiswerkster diverse werkgevers en verhuisde regelmatig (doorgaans naar buurten met een minder goede reputatie). Een dergelijk nomadenbestaan was in de 19de eeuw bij de lagere klasse niet ongewoon. Toen zij met haar kinderen naar de deftiger Ridderstraat trok, is raadsheer Jourdan Vuylsteke bij hen ingetrokken. In 1860 verhuisden ze naar de Coupure 98/5. Jules was in 1851 veertien-vijftien jaar oud toen Jourdan met zijn moeder huwde, hem (en niet zijn broer Paul) erkende en wettigde. Vader Jourdan Vuylsteke kwam uit een achtenswaardig notarisgezin uit Zwevezele, werd raadsheer bij het hof van Beroep in Gent en zetelde als vrijzinnig liberaal in de Gentse gemeenteraad. Hij ging prat op de schitterende schoolprestaties van zijn zoon, maar verder was hun relatie vermoedelijk niet optimaal. Jourdan zou een bars en moeilijk man geweest zijn, die in februari 1867 - nog voor het huwelijk van zijn zoon - onder curatele werd gesteld en in de Strop in Gent werd geïnterneerd. De toenmalige Strop van de Broeders van Liefde werd al in 1840 ingericht en bestemd voor welgestelde geesteskranken die er onder de beste zorgen van Dr Guislain konden kuren en van copieuze maaltijden genieten. Als briljante stu-

dent aan het atheneum raakte Julius in de ban van de flamingante leraar Nederlands Heremans. Met twee medeleerlingen stichtte hij in 1852 het genootschap 't Zal wel gaen' met als doel de vrijzinnigheid en de Nederlandse taal en letterkunde te bevorderen. Het devies Klauwaart en Geus zal voor zijn verdere levensloop bepalend blijven. Op 16-jarige leeftijd studeerde de wonderleerling rechten aan de RUG. Bij de grote beroering die in 1855-56 rond professor Brasseur ontstond, die in een college over natuurrecht de Godheid van Christus zou geloofend hebben, slaagde hij erin de polarisatie katholiek en liberaal op de spits te drijven. Zijn *Korte statistieke beschrijving van België* (1865-69) was de eerste sociologische literatuur in het Nederlands. Vuylsteke legde voor het eerst duidelijke verbanden tussen de economische armoede, de culturele achterlijkheid en de miskennis van de taal. Hij was een tijdlang gemeenteraadslid en voerde een verbeterde strijd voor de democratisering van het onderwijs. Zijn advocaten carrière was nooit lucratief. Hij pleitte consequent in het Nederlands en had de moed stakende arbeiders te verdedigen. Sollicitaties binnen de magistratuur kregen geen gevolg. In 1875 nam hij de boekhandel van zijn vriend W. Rogghé over maar bleek niet voor handeldrijven in de wieg gelegd. Vuylsteke jr. moest zuinig leven en kende nooit het bezit van onroerend goed. Intussen slaagde hij er wel in als voorzitter het bestaande neutrale Willemsfonds en het Van Crombrughe, Genootschap een uitgesproken vlaams-liberale en vrijzinnige koers te laten varen. Voor het Willemsfonds richtte hij nieuwe afdelingen en volksbibliotheken op en organiseerde volksvoordrachten in het hele land. Zijn antiklerikale ideeën kregen de vrije teugel in 'Het Volksbelang', het oudste liberaal Vlaams weekblad dat vanaf begin 1867 verscheen. Hij was een bedreven polemist en publicist in kranten, tijdschriften, brochures en pamfletten. Samen met Paul Fredericq werd hij lid van het in 1895 gestichte Algemeen Nederlands Verbond en de orangistische francofone loge Le Septentrion. Op het einde van een moeilijk leven hield Vuylsteke zich vooral met historisch onderzoek bezig. Er werd geschreven dat hij een bitter en ontgoocheld man werd, die geen vrienden telde. De krassen van de kinderjaren lieten sporen na; maar ook zijn huwelijk met Hortence Van Dinter, het gedrag van zijn twee zonen en een haperende gezondheid baarden hem zorgen. Paul Fredericq was althans een begrijpende toeverlaat, die vrij jong en vrij lang met hem optrok en na de doodstrijd kon getuigen "ik was aan zijne sponde". Bij de uitvaart namen honderden medestanders afscheid van hun Klauwaart. Na de teraardebestelling op het geuzenkerkhof werd ten huize van Paul Fredericq door enige getrouwen het JuliusVuylsteke-fonds opgericht.

Paul Fredericq (1850-1920)

Vader César Fredericq was een halfbroer van de schrijfsters Loveling. Als liberale volksdokter was hij tijdens de choleraepidemie in 1866 dag en nacht op de been voor zijn zieken. Hij was met de Parisienne Bathilde-Olive Huet gehuwd, de zus van de filosoof, een vrouw met een onwrikbaar katholiek geloof en een uitgesproken mystieke aanleg. Moeder Fredericq kreeg zes kinderen in zeven jaar tijd: Paul (°1850), Leon (°1851) die later professor in Luik zal worden, Hélène (1852), Juliette of Lia (1854), Véronique of Nica (1855) en Simon (1857). De tengere vrouw gaf haar kroost tot 12 jaar thuisonderwijs en was 38 jaar oud toen ze langzaam stierf. Paul werd als klassiek filoloog en historicus in Luik opgeleid en logeerde daar bij prof. Emile De Laveleye, een vriend van zijn vader, waarmee hij contact zou blijven houden. Na het emeritaat van Heremans in 1833 erfde hij diens leerstoel literatuurgeschiedenis aan de RUG en de redactie van *Het Nederlandsch Museum*. Met hem kreeg de academische en wetenschappelijke historiografie voorgoed vaste grond in Vlaanderen. Hij werd de specialist van de 16de eeuw en de godsdiensttroebelen. Hij sloot zich aan bij de zienswijze van de liberale politici die in de strijd van het 19de-eeuwse liberalisme voor de secularisering van de maatschappij, een voortzetting zagen van de 16de -eeuwse opstand tegen Spanje. Voor zijn historisch werk werd hij in 1909 in de universiteit van Genève tot doctor honoris causa in de godgeleerdheid benoemd. Hij werd de voorman van de Gentse Vlaams-liberalen en speelde een belangrijke rol in het culturele en politieke leven van zijn stad. Politiek-ideologisch stapte hij in de voetsporen van Vuylsteke, omdat hij daar telkens de geschikte man voor bleek. In 1876 (Gentse pacificatiefeesten) sloot hij effectief aan bij de protestantse gemeente. Vanaf 1883 nam hij de redactie over van het Volksbelang en voerde een gematigder koers dan zijn voorganger. Hij zette het werk van Vuylsteke ook verder als voorzitter van het Willemsfonds, liet belangrijke publicaties verschijnen en kleurde met zijn prachtige tenorstem de liederavonden. Na het overlijden van zijn vader nam Paul de zorg voor zijn ongehuwde zussen Nica (lichamelijk gehandicapt), Hélène, en een inwonend nichtje Elgobe op zich en is zelf jonggezel gebleven. Ondanks zijn stevige Vlaamsgezindheid sprak hij, conform zijn sociale status en tot grote ergernis van Domela Nieuwenhuis, in eigen familiekring bijna uitsluitend Frans.

In tegenstelling tot zijn neef Mac Leod, was hij een hardnekkig voorstander van de tweetaligheid van de universiteit, waardoor hij zich buiten de Vlaamse Beweging plaatste.

(Bij de Duitse bezetting in 1914 hadden alle liberale kranten en Vlaamse strijdbladen hun publicaties stopgezet.). Op instigatie van de hoogleraren

Fredericq en Pirenne uit solidariteit met de soldaat-studenten aan het front, weigerde het professorenkorps de universiteit te heropenen bij de Duitse bezetting. Het antwoord van Fredericq 'capable mais pas en mesure' om in het Nederlands te doceren, werd door velen overgenomen. De Von Bissing-universiteit heropende in 1916 met de oud-professoren P. Hoffman als rector, E. Lahousse (coup), die zich van het oorlogsrisico niets wou aantrekken en met E. Haerens als beheerder-opziener. De openingsplechtigheid viel samen met de eerste arrestaties en wegvoeringen van arbeiders naar Duitsland. De directe aanleiding daartoe was de weigering van het personeel van de constructie-ateliers Van den Kerchove op de Coupure om voor de Duitsers te werken. Schepen Maurice De Weert (hoekhuis Coupure-Godshuizenlaan) schreef clandestien een striemend pamflet waarin hij het had over 'Les deux cortèges'. De professoren Fredericq en Pirenne werden op transport naar Duitsland gesteld. P. Fredericq is bij zijn terugkeer op de Coupure gaan wonen naast zijn jongste broer Simon, een gerenommeerd arts. Uit het amper leesbare handschrift van Paul in de kerknutulen blijkt hoe ernstig de man door twee jaren gevangenschap verzwakt was. Hij kon nog even het rectorale hermelijn dragen en had nog het genoegen Henri, zoon van zijn broer Leon, aan de faculteit geneeskunde te benoemen. Begin maart moest hij het bed houden en op 23 maart 1920 is hij aan zijn schrijftafel aan een hartaanval overleden. Als hij van iets spijt heeft gehad, dan was het wellicht dat hij in 1903 als ouderling Derk Jan Domela Nieuwenhuis voordroeg bij de evangelisch-hervormde gemeente te Gent, de *Vlaamsche Olijfborg*.

Derk Jan Domela Nieuwenhuis Nyengaard (1870-1955) of de ontsparing van een predikant.

Domela werd geboren in een Amsterdams gezin. Zijn vader was advocaat en procureur, zijn moeder een officiersdochter. Gedurende zijn kindertijd was Jan Derk voortdurend onder doktershanden en aangewezen op thuisonderwijs. Als predikant trad hij toe tot de Nederlands Hervormde Kerk. Sinds hun beider deelname in 1891 aan het XXIste Nederlands congres correspondeerde hij met Prof. Paul Fredericq, die Domela's beroeping actief steunde. Het Belgische ministerie van justitie bezorgde hem daarenboven een aanstelling als aalmoezenier voor de protestantse gedetineerden in de gevangenissen te Gent en Brugge. Domela had charisma en maakte indruk met zijn expressieve kop en patriarchale gestalte. Als evangelist was hij een zorgzaam en sociaal bewogen man. Zijn pastorie aan de Coupure stond om haar gastvrijheid bekend en hij werkte de eerste jaren bij voorkeur in de armste wijken. (Via hem vonden ook havelozen uit de nabije sloppen de weg naar het gebedshuis). Hij preekte

vlot in het Frans en kon na verloop van tijd ook opschieten met Franstalige lidmaten als professor Hubert Leboucq en de Calliers. Rond 1911 verzwakte de zendingsijver, groeide de sympathie voor de Vlaamse zaak en ging hij over tot een meer ideologisch-politiek denken. Hij kreeg zitting in het bestuur van de afdeling Gent van het Algemeen Nederlands Verbond en hield een aantal historische lezingen voor de studenten van 't Zal wel gaen'. Met de Duitse bezetting in oktober 1914 groeide zijn haat tegen België. Hij werd de voorman van Jong Vlaanderen en één der tenoren van het activisme. De activistische groep Jong Vlaanderen kwam regelmatig bijeen in de ruime pastorie op de Coupure. Ook het eerste nationaal congres van Jong-Vlaanderen vond daar plaats. Hybris en een wereldvreemde messiaanse overmoed namen bezit van hem. Domela droomde zich (met Ezechiël 37 als) een nieuwe Willem van Oranje door God gezonden om met het raszuivere Germanenbloed de wereld te leiden. Het huis van God zag grijs van het volk en van de Duitse legeruniformen. Trouwe patriotten schaamden zich en hielden het voor bekeken wanneer door de Brabantdamkerk 'Ein feste Burg is unser Gott' dreunde. De identificatie met het activisme bezorgde de Vlaamse Beweging een stigma en betekende een belangrijke stap terug. Bij het begin van het geallieerd offensief in oktober 1918 koos het gezin Domela het hazenpad richting Nederland. Uiteindelijk werd hem door de synode eervol ontslag verleend (Fredericq heeft het niet meer geweten!). Door het Belgisch gerecht werd hij bij verstek ter dood veroordeeld. (Hij zag Vlaanderen nog één keer terug in 1941 toen hij voor de herstelcommissie Borms moest verschijnen ter behandeling van zijn verzoek om materiële schadeloosstelling. Bij die gelegenheid contacteerde hij een aantal vrienden in Gent.) Pas toen Domela's jongste zoon Sypko (°1900) in 1944 in Groningen door de Sicherheitspolizei werd omgebracht was de germanofilie voorgoed voorbij.

Het protestantisme met focus op de Coupure

Het aparte fenomeen van het ontwaakte protestantisme vraagt enige doorlichting.

Sinds het Tolerantie-edict van 1781 konden de protestanten uit de clandestiniteit treden, gebouwen oprichten, private erediensten organiseren en openbare ambten instellen.

Tussen 1841 en 1849 huisden aan de Coupure 88 de anglicaanse kapelaan John Pendrill met zijn echtgenote Margerith Prudrill en diverse Engelse onderhuurders, waarvan vijf uit Bath afkomstig waren. Het betrof ijzerdraaiers, machinebouwers e.a. die door de industrie werden aangetrokken. De Engelse gemeente hield in 1885 haar eerste dienst in de St John's church. Nog

vroeger in 1817 werd de gewezen Capucijnerkerk op de Brabantdam door calvinistische protestanten in dienst genomen. In de beginperiode bleken Nederlandse troepen en bureaucraten, Engelse handelaren, Duitsers en andere buitenlanders een groot deel van de gemeente uit te maken. Een aantal stuwende krachten van politieke, religieuze en culturele aard bliezen de Brabantdamkerk nieuw leven in en zorgden voor een geleidelijke lokale inbedding van de hervormde gemeenschap. De ouderling Jean Pauli, een bankier van Duitse afkomst kwam naar Gent in 1814 en trad in 1817, als één van de eerste leden toe tot de Brabantdamgemeente. Zijn drie zonen Charles (°1819), Adolphe (°1820) en Jules (°1826) werden in de Brabantdamkerk gedoopt en in 1850 tot lidmaat aangenomen. Adolphe werd in 1856 stadsarchitect en één van de bouwmeesters die vorm gaven aan het 19de-eeuwse Gent. Als dusdanig was hij betrokken bij de bouw van een nieuwe tentoonstellingshal voor de Casino op de Coupure. Hij bekwam van het stadsbestuur dat er voor de restauratie van de gevel en voor het binnenwerk van de heropende kerk geld werd vrijgemaakt. 'In 1867 werd hij hoogleraar aan de RUG'. Hij trad in het huwelijk met Georgina Drory, dochter van een begoede liberale Coupureclan, die via maagschap in adellijke kringen verkeerde. De Drory's, van Engelse origine, zijn de ganse 19de eeuw met de Brabantdamgemeente verbonden gebleven en Adolphe Pauli is van 1864 tot aan zijn dood in 1895 onafgebroken ouderling geweest.

Na de Belgische consolidatie rond 1835 en bij de herinrichting van de universiteit poogde men door de benoeming van nieuw Franstalig personeel de orangistische strekking te neutraliseren. Zo werd de jonge Franse filosoof François Huet, die een utopisch sociaalliberalisme met christelijke grondslag voorstond, aan de Gentse universiteit benoemd. Rond zijn persoon ontstond de 'Cercle Huet', een kring van academici die op intellectueel en politiek gebied een voortrekkersrol hebben gespeeld en waarvan velen later bij het protestantisme betrokken waren. Bij de groep Huet hoorden: Gustave Callier, François Laurent, Cesar Fredericq, C. Dumont, C. Waelbrouck, Emile de Laveleye, J. Stecher, J. Heremans en prof. H. Moke. De voertaal van de wekelijkse bijeenkomsten was Frans. Hun tijdschrift was de *Flandre Libérale* (niet te verwarren met het latere gelijknamige dagblad). Vanaf 1848 verscheen een periodiek in de volkstaal "De Broedermin".

J. Heremans, de inspirerende leraar van Vuylsteke trad toe in 1833, het jaar van zijn emeritaat (en een jaar voor zijn overlijden). Hij is de schenker van het kerkorgel. Vuylsteke hoopte met de steun van het protestantisme het ultramontanisme te bestrijden. Hij pleegde overleg met onder meer Piet Paaltjes van de Nederlandse kerk maar heeft nooit de definitieve stap gezet. Met de Franslievende families Callier-Laurent, als felle tegenstanders van de Roomse

kerk bekend, zijn de eerste niet-katholieke liberalen tot de Brabantdamkerk toegetroten. Caroline en Marie, de twee dochters van hoogleraar François Laurent, huwden in 1867 en 1870 respectievelijk met Albert (1846-1920) en Hippolyte (1848-1925) de oudste zonen van professor Gustave Callier in de Brabantdamkerk. Hippolyte bleef kinderloos. Robert, het eerste kind van Albert en kleinzoon van François Laurent werd er gedoopt en zijn beide ouders legden toen ook de belijdenis af. In 1871 werd Albert als ouderling in de kerkeraad opgenomen. (Albert Callier werd hoogleraar en tussen 1879 en 1885 rector aan de RUG.) André Callier, het vierde en jongste kind van Albert Callier huwde in de hervormde kerk met Francine De Cock. Bij het huwelijk van André Calliers dochter met een zoon Mechelynck trad de toenmalige burgemeester Braun op als getuige. Emile Braun had familiebanden met de Pauli's en stuurde zijn kinderen hier op catechese.

De derde herder, Gerrit Blom uit Utrecht, hield van 1867 tot 1880 zijn pastorie in een huurwoning aan de Coupure - blijkbaar een geliefkoosde plek voor predikanten. In het eerste exemplaar van 'de Broedermin' schreef Cesar Fredericq 'Zalig zijn de zachtmoedigen want zij zullen de aarde beërven', waarin de toepassing van de bergrede in de politiek werd bepleit. Een verwijzing naar de evangelische bevolgenheid en de zorg voor de armen en dieren die hij zijn kinderen bijbracht. De aanneming van Paul Fredericq, betekende de overstap van een eerste groep van katholieke huize naar het protestantisme. Paul liet hiervoor een nieuwe toelatingsprocedure met een nieuw belijdenisformulier ontwikkelen. De kersverse doctor in de geschiedenis en pas aangestelde leraar in het Atheneum, had van de stad opdracht gekregen als secretaris van het feestcomité voor de komende viering van de 300ste verjaardag van de Pacificatie van Gent in 1576 in te staan. Deze feesten in 1876 veroorzaakten een verhevigde polemiek tussen katholieken en liberalen, katholieken en protestanten, atheïstische en protestantse liberalen, orthodoxe en liberale protestanten. De Vlaamse Beweging en de Vrijmetselarij compliceerden nog het plaatje. De heropleving van de geuzenproblematiek verenigde uiteindelijk de liberalen opnieuw onder hetzelfde antiklerikale vaándel. Voor de ontwerpen van de verschillende wagens werden o.m. Adolphe Pauli en Jean Capeinick aangesproken. Er werden twee programma's gedrukt. Naast het officiële met de historische interpretatie van P. Fredericq, verscheen een versie vanuit katholiek oogpunt. Waar eindigden de religieuze gronden en begon een politiek geïnspireerd antiklerikalisme? De geuzenstrijd van de 16de eeuw diende als prototype voor een nieuwe, zij het onbloedige confrontatie tussen de diverse kampen. De beroering had een nieuwe toevloed van vooraanstaande leden voor gevolg. Paul trad toe in maart 1876, zijn zus Juliëtte werd in 1899 als lid bevestigd. Nog in 1876 vroegen Edmond Coevoet en Emile de Laveleye om

lid te worden. Edmond Coevoet, geboren in Poperinge en op dit moment op de Coupure 137 wonend was raadsman bij het Hof van Beroep in Gent en als liberaal flamingant bekend. E. de Laveleye, jurist geworden in Gent en professor in Luik benoemd, was medeauteur van Broedermin en een overtuigend propagandist voor een (politiek gemotiveerd) liberaal protestantisme. Verschillende Ledegancks werden in die periode in het doopregister geboekstaafd. In augustus 1879 sloten de weduwe van de Vlaamse dichter en eerste Nederlandstalig vertaler van het Burgerlijk Wetboek, Karel Lod. Ledeganck en hun dochter, de moeder van Anna De Weert-Cogen, zich aan. Toevallig is de huidige pastorij in het sterfhuis van de literator-jurist gevestigd. Anna zelf legde in 1884 de belijdenis af, is in 1891 in de Brabantdamkerk met de liberale schepen en jurist Maurice De Weert getrouwd en bleef levenslang lid van de gemeente. Toen in 1914 het stadsbestuur met de idee speelde de Brabantdamkerk tot een krijgsziekenhuis om te bouwen wist Domela dit nog met tussenkomst van voornoemde schepen te verhinderen. De Weert zal uiteindelijk wegens verzetsactiviteiten samen met burgemeester Braun naar Celle-Schloss in Duitsland weggevoerd worden. Na 1903 onder het gunstige gesternte van de jonge Domela traden een aantal Coupurebewoners en hun verwanten toe als belijdend of sympathiserend lid. Hierbij waren prof Jules Mac Leod, neef van P. Frederick, prof Hubert Leboucq, prof. Jozef Vercoullie, schoonvader van de arts Bertha De Vriese en vriend van Paul. Fanny Maertens, echtgenote Leod, sympathiseerde niet maar liet haar zoon Andries toch catechese volgen. Vercoullie gaf lezingen voor het Genootschap voor geschiedenis van het Belgisch Protestantisme. Toen de niet pratikerende Simon Fredericq, jongste broer van Paul en de vurigroomse Louise Beaucarne huwden, had het paar een 'modus vivendi' afgesproken, Louise raakte gesticht door haar ingoede geparalyseerde schoonzus Véronique, die voor haar ondraaglijke pijnen troost vond in de Bijbel. Nadat Simon zich professioneel door een katholiek benadeeld wist, trad het echtpaar toe tot de hervormde kerk en lieten hun vijfde en laatste spruit Jacob in 1900 protestants dopen. Bij de belijdeniscatechisanten in 1913 treffen we Alexander Fredericq, derde zoon van Simon, en Jeanne Braun, de dochter van de toenmalige burgemeester aan. De autochtone hervormde Coupurenaars zijn hun herder niet in het activistisch avontuur gevolgd. De familie van dominee Visch heeft het huis Domela (nr 120) op de Coupure aangekocht en de pastorie bleef er tot 1960 gevestigd. De laatste predikant die er met zijn echtgenote Anna Verrey huisde was Eduardis Pichal (°Dordrecht 1898). Bouwvallig verklaard moest het gebouw in 1965 voor een flatbouw wijken.

Lieve Van de Castele

Bibliographie

Archieven:

- Bevolkingsdienst Gent: Tellingen, Geboorte-huwelijks- en overlijdensregisters
Brabantdamkerk Gent, Huwelijks- en lidmatenregister. Met dank aan J-Temmerman
Centrum voor Streekgeschiedenis Sint-Amandsberg: Nota's Kluyskens.
Bots, Marcel en Pareyn, Luc, *Bibliografie van de geschiedenis van het Belgisch Liberalisme*,
Gent 1992.
Bragg Rosemary, *The Anglican church in Ghent, 1980*.
Deprez Ada e.a. (red), *Hoofdstukken uit de geschiedenis van de Vlaamse letterkunde in de 19e
eeuw*, Gent 2001
De Schrijver, Reginald e.a. (red) *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tiel 1998
Fredericq, Paul, *Schets eener Geschiedenis der Vlaamsche Beweging*, drie delen, Gent 1906-
1909.
Fredericq, Louis, *Notes sur la Famille Fredericq-Beaucarne*, Gent 1940.
Sunaert Rita, *De Geschiedenis van de Gentse Staatskerk (Brabantdam) en Zendingskerk
(Rabot) 1815-1914*, onuitgegeven scriptie UG 1989-1990.
Temmerman, Johan, *Van actiefpredikant tot predikant van het activisme. De Geschiedenis van
J.D. Domela Nieuwenhuis in de Brabantgemeente te Gent (1903-1918)*, Brussel 1999
Temmerman Johan, *Van Reveil tot Liberaal Protestantisme. Geschiedenis van de Protestantse
Brabantdamkerk te Gent tijdens de 19e eeuw*, Brussel 1996.
Vanacker, Daniel, *Het aktivistisch avontuur*, Gent 1991.
Verschaeren, José, *Julius Vuylsteke (1836-1903). Klauwaard en Geus*, Kortrijk 1984.
-

GENTSE MEMORIEDAGEN: 20-21-22-23-24 SEPTEMBER.

20 September 1758

Openbare verkoop van wat later het "Hotel De Coninck" zou genoemd worden. (Museum voor Sierkunst)

20 September 1773

Na afschaffing der Orde wordt het Jezuïetencollege in de Volderstraat gesloten.

20 September 1817

Stichting van de militaire loge "Voor Vorst en Vaderland". Ze werd geleid door Prins Bernard von Saxe-Weimar.

Zij telde bij haar oprichting een 60-tal leden. Ze was actief tot in 1821. Garnizoenverplaatsingen waren er de oorzaak van dat ze geleidelijk in verstrooiing ging.

20 September 1824

Trouw van Adolphe Quetelet met Cécile Curtet.

20 September 1845

Monseigneur Delebecque betreft het nieuw bisschoppelijk paleis achter het koor van de kathedraal.

20 September 1880

Geboorte van de Priester-Folklorist Gabriël Celis.

Hij was de medestichter van de "Bond der Oostvlaamsche Folkloristen" en werd er de Ondervoorzitter van. Hij was de eerste Conservator van het Folkloremuseum (van 1927 tot 1932 wanneer het een stedelijk museum werd).

Hij was een kleinzoon van Judocus Jan Steyaert, zijn moeder was immers een dochter van deze laatste. Zijn vader, afkomstig van Lier, had hier een apo-

theek.

Net zoals zijn grootvader schreef hij een "Beschrijving van Gent".

In 1924 verscheen van hem "Het Gentsche Volksleven".

Hij stierf op 3 December 1959 in het Gesticht in de Molenaarstraat.

20 September 1906

Buffalo Bill geeft zijn eerste voorstelling aan het Arsenal.

Dat zijn naam ons nu nog altijd famili-air in de oren klinkt wijst er op dat dit toch wel iets heel speciaals moet geweest zijn. En dat was het dan ook.

Zijn beroemd ruitercircus waarmee hij de wereld afreisde heette officieel: "Wild West and Congress of Rough Riders of the World" en maakte deel uit van de "Barnum & Bailey Company".

Om maar te zeggen dat de publiciteit perfect verzorgd was en dat niemand onkundig kon zijn van zijn komst.

Het gezelschap arriveerde 's nachts in het station aan het Arsenal en sloeg zijn tenten op op het exercitieplein. Alles in de puntjes en feilloos georganiseerd.

Buffalo Bill - 1846-1917.

Dat moest wel ook als men weet dat de troep bestond uit 720 man en 398 paarden.

Wie was feitelijk die fameuze Buffalo Bill? Het was de bijnaam van Kolonel William Cody. Hij stamde uit het Wilde Westen en was van jongsaf vertrouwd met het hanteren van wapens en paarden. Hij verwierf bekendheid wegens het verdedigen van een door bandieten overvallen postkoets. Later deed hij als officier de Burgeroorlog mee onder Generaal Sheridan.

Toen de Kansas Pacific Railway aangelegd werd, beschermde hij met zijn ruiters de spoorwegaanleggers tegen de aanvallen van de Indianen en zorgde terzeldertijd voor hun eten door op buffels te jagen. Het was wegens zijn uiterste behendigheid in deze sport dat hij de bijnaam Buffalo Bill kreeg.

Zijn circus was zo een beetje een mengelmoes waar van alles in zat: Mexicanen, Indianen, cowboys, Japanners, Hongaren, Arabieren, Kozakken. Iets hadden zij gemeen het waren allen uitzonderlijke ruiters. Een van de hoogtepunten was het optreden van Cody zelf, die op een galopperend paard enkele staaltjes van zijn verbluffende schietkunst gaf.

Alhoewel de inkomprijs niet mals kan genoemd worden: 1,50 fr. tot 7 fr. voor een voorbehouden plaats, wat toch wel een flink bedrag was in 1906, lokte elk van de 4 voorstellingen meer dan 9.000 toeschouwers.

De voorstelling in 1906 maakte deel uit van de afscheidstournee in Europa. "Les adieux du Colonel Cody et ses Cavaliers les plus hardis du monde", zoals men kon lezen in het blaadje dat uitgegeven werd door de "Wild West Circus". Dit bleek juist te zijn: Buffalo Bill kwam niet meer terug naar Europa.

Kolonel Cody werd geboren op 26 Februari 1846 en stierf op 10 Januari 1917.

20 September 1911

Dood van Kanunnik Jules Verschueren.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2000 - N° 6 - p.398

20 September 1945

Dood te Oostakker van Professor Joseph Bidez.

Deze filoloog werd geboren te Frameries op 9 April 1867.

Promoveerde in 1888 tot Dr. in de Klassieke Filologie aan de Universiteit van Luik, in 1891 tot Dr. in de Rechten.

Docent aan de Universiteit alhier in 1895, Hoogleraar in 1907.

Hij speelde een belangrijke rol in de lokale liberale pers en was jarenlang een actieve medewerker van "Archiv für Geschichte der Philosophie", de

“R. Revue Belge de Philologie et d’Histoire”, het “Byzantinische Zeitschrift” en andere wetenschappelijke publicaties.

Voorzitter van de “Académie Royale de Belgique” in 1934.

Lid van het “Institut de France”, van de “British Academy”, etc.

Deze autoriteit op het gebied van het Hellenisme lag mede aan de basis van de stichting van de “Ecole des Hautes Etudes”.

20 September 1974

Dood te Oudenaarde van Robert Herberigs.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2003 - N° 4 - pp. 262-263

21 September 1558

Dood te Yuste van Keizer Karel.

21 September 1796

Gemeentelijke ambtenaren begeven zich naar de Gentse kloosters en abdijen om hen officieel de wet op de afschaffing der religieuze orden bekend te maken en de inventaris van hun goederen op te stellen.

21 September 1859

Geboorte te Nevele van Cyriel Buysse.

Deze gekende Vlaamse schrijver en neefje van de Gezusters Loveling, was een goede vriend van Maurice Maeterlinck en van Emiel Claus.

Hij woonde een tijd in de molen van Deurle en in “La Maison Rose” (Daerupt) te Afsnee.

Hij stierf te Afsnee op 25 Juli 1932.

21 September 1902

Inhuldiging van het socialistisch lokaal “Ons Huis” op de Vrijdagmarkt.

Het was niet de eerste maal dat dit gebeurde, want 8 jaar voordien, in 1894, waren de nieuwe grote magazijnen ingehuldigd. Ze bevatten o.m. een schoenwinkel, een afdeling ondergoed, breigoederen, vrouwenkleden, kruidenierswaren, manskleding.

Op de 2e verdieping was de naaizaal voor kleermaaksters en bottinestepsters, op de 3e verdieping de schoenmakerij.

“Ons Huis” op de Vrijdagmarkt

Maar dit alles werd volledig vernield door een brand in 1897.

Een jaar later reeds werd de eerste steen gelegd van het nieuw gebouw dat, eveneens als het Feestpaleis in de St-Pietersnieuwstraat, ontworpen werd door architect Ferdinand Dierkens. De inhuldiging van het nieuw gebouw viel samen met de ingebruikname van de nieuwe lokalen van de "Volksdrukkerij" op de Hoogpoort.

Een ogenblik vreesden de socialisten dat hun feest in het water zou vallen omdat 2 dagen voordien Koningin Marie-Henriette in Spa overleden was, maar Burgemeester Braun maakte geen bezwaar en liet het feest doorgaan.

De Vrijdagmarkt was herschapen in één grote estrade; grote beschilderde doeken op de achtergrond beeldden de lastige strijd van de Gentse arbeiders uit. Het prachtig affiche om de feestelijkheden aan te kondigen werd ontworpen van de toen in Italië verblijvende Jules Van Biesbroeck.

's Morgens (het was een zondag) doorliep een indrukwekkende stoet, versterkt door talrijke afvaardigingen van andere steden, de stad. Toen hij om halfeen aankwam op de Vrijdagmarkt was deze reeds door een dichte menigte ingenomen. Hij had alle moeite om zich door de massa te wringen. Wanneer een beetje na 1u. bazuingeschal weerklonk van op de top van het nieuw gebouw, stroomde er nog steeds volk van uit de Waaistraat en kwamen nog steeds muziekkorpsen en vaandels aan. Na een 2e bazuingeschal werd de rode vlag gehesen en, zoals men schreef "werd de Tempel aan het volk geschonken."

Het oud vaandel van de wevers werd op het verhoog geplaatst.

En dan kwamen de redevoeringen aan de beurt op de door de zon overgoten Vrijdagmarkt. Als eerste - wie zou daar ooit aan getwijfeld hebben - kwam Eedje Anseele aan de beurt. Hij bracht hulde aan de "Broederlijke Wevers", de koene, onbewuste voorlopers van het socialisme in België. Daarna volgden sprekers uit Antwerpen, Brussel, Leuven, Namen, de Borinage, enz.

Als bekroning werd 's namiddags de speciaal voor deze gelegenheid gecomponeerde cantate uitgevoerd. Verschillende kringen die bij "Vooruit" aangesloten waren en samen 1.000 zangers leverden, zongen "Vooruit's Roem", een werk van de gekende socialistische toondichter Jef Van der Meulen.

22 September 1599

Jacob de Langlé, hoogbaljuw van Gent, legt de eerste steen van het voetstuk van het monument dat op de Vrijdagmarkt ter ere van Keizer Karel wordt opgericht.

22 September 1746

Steven Robert, Koning der Moorkinderen, koopt het Utenhovesteen van de weduwe Papejans de Morchoven voor 1.350 pond.

De Moorkinderen, ook nog Ribauden, Koningskinderen, Moerkinderen, Muerkinderen, waren vroeger werklieden die het leger vergezelden.

De koning van deze bende had graven, baljuws, etc. aan zijn hof en heerste als een ware dwingeland over zijn volk, gekozen onder de arbeiders, lastdragers, enz. Deze eretitel en macht toegekend aan dit kleine legerkorps, was een levendige satyre te midden van de grondwettelijke inrichting.

Zij stonden o.m. in voor het transport van de munitie en het oprichten van de tenten en werden reeds vermeld in de oudste stadsrekeningen van 1314.

In vreedestijd werden zij gebruikt voor het opknappen van al de ondergeschikte en vieze karweitjes, zoals het wegnemen van de modder van de straten.

In de loop der eeuwen evolueerde de aard van hun werkzaamheden en hun standing.

De koning der Moorkinderen, in groot gewaad en de zilveren wapenstok in de hand, begeleidde de Schepenen en de overheden naar de Blijde Intreden, plechtigheden op het Stadhuis, feesten op de Koren- en Vrijdagmarkt. Hij is een heer geworden en bezit menigvuldige opdrachten: hoofdpolitiecommissaris, kommandant van de pompiers, directeur van de Reinigingsdienst, ceremoniemeester, dienaar van het gerecht, van de gezondheidsdienst, van de nachtelijke waakdienst, hoofd van de zedenbrigade, etc.

Daar aan het plaatsje veel profijtten verbonden waren werd het sedert 1734 bij openbaar opbod toegewezen.

De Moorkinderen verdwenen definitief met het invallen van de Franse Republikeinen.

22 September 1805

Geboorte te Antwerpen van Constant Serrure.

Wij zullen zeggen Constant, Philippe om hem te onderscheiden van zijn zoon Constant Antoon die hier ook bekendheid verwierf. Het was vroeger nog al eens de gewoonte aan de zoon de voornaam van de vader te geven, iets wat later onvermijdelijk tot verwarring zou leiden.

De Constant waarover wij het hier hebben is de letterkundige, literaire historicus en onderlegde numismaat.

Hij speelde een belangrijke rol in de Vlaamse Beweging. Hij was medestichter van de "Maetschappy van Vlaemsche Letteroefening", van de "Maetschappij der Vlaemsche Bibliofielen", van de "Messenger des Sciences historiques"

enz.

Verder nog uitgever van “Het Vaderlandsch Museum” en schrijver van een “Geschiedenis der Nederlandsche en Fransche Letterkunde in het Graefschap Vlaenderen van de vroegste tijden tot aan het einde van de regering van het huis van Bourgondië”, van een “Letterkundige Geschiedenis van Vlaenderen”, “Jacob van Maerlant en zijn werk”, enz.

Zijn interesse voor de Vlaamse Beweging is misschien o.m. uit te leggen wegens het feit dat hij een tijdje in dienst was bij Jan Frans Willems.

Deze medewerker van een 10-tal Vlaamse tijdschriften, ook nog archivaris van Oost-Vlaenderen, was bovendien Professor aan de Universiteit.

Hij was de eerste die, reeds vanaf 1854, een cursus van Nederlandse Letterkunde doceerde in het Vlaams, een unicum, want alle andere cursussen werden toen in het Frans gegeven.

In 1855 werd hij Rector van de Universiteit, maar werd in 1857 ontslagen ingevolge de “Zaak Brasseur”. In 1855 onderzocht Professor Hubert Brasseur in een van zijn lessen de invloed van het Christendom op het Natuurrecht. Dit verwekte een hevige hetze in klerikale kringen die een jaar zou duren. Brasseur werd er van beschuldigd de godheid van Christus te hebben geloofd. Brasseur gaf zijn ontslag in 1857, maar Serrure deelde mee in de brokken.

Hij stierf op 6 April 1872 te Moortsele.

22 September 1839

Inhuldiging van de spoorlijn Gent-Kortrijk.

Constant Philippe Serrure - 1805-1872

22 September 1888

Dood van Josse Delehaye.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2003 - N° 2 - pp.118-119

22 September 1956

Inhuldiging van de Jeugdherberg in de gewezen St-Pietersabdij.

22 September 1982

Einde van de Bijloke als hospitaal. De zieken worden overgebracht naar het nieuw complex aan de Watersportbaan .

23 September 1770

Geboorte van Jozef Van Crombrugge, een van onze "grote" burgemeesters. Zijn eerste onderwijs genoot hij bij de zogenaamde "vrijschoolmeester" Mortier in de Haringsteeg, waarna hij verder ging studeren bij de Augustijnen om tenslotte in Leuven zijn doctoraat in de Rechten te halen.

Na een kort verblijf in Parijs waar hij kennis maakt met Charles Van Hulthem die hem introduceert in menig interessant midden, komt hij terug naar Gent en installeert zich hier als advocaat.

Het is pas na de val van Napoleon dat hij op 45-jarige leeftijd zijn politieke loopbaan begint. Hij wordt achtereenvolgens lid van de Provinciale Staten van Oost-Vlaanderen en van de Tweede Kamer en, in 1820, burgemeester van St-Martens-Lerne waar de familie een kasteeltje bezit.

Willem I had reeds menigmaal de gaven van de schrandere Van Crombrugge kunnen waarderen en, na de plotselinge dood van de Gentse burgemeester Piers de Raveschoot in Den Haag in 1825, neemt hij een ongebruikelijke beslissing: hij benoemt Van Crombrugge tot burgemeester van Gent alhoewel hij niet eens deel uitmaakt van de Gemeenteraad. Na de Omwenteling van 1830 wordt hij als orangist geschorst door het Voorlopig Bewind, maar in 1831 wordt hij opnieuw geïnstalleerd door Leopold I.

Verkozen met een overgrote meerderheid in 1836, benoemt de Regering een andere in zijn plaats. Dit verhoogt nog in hoge mate zijn populariteit. Het is pas 4 jaar later dat hij opnieuw burgemeester zal worden. Hij heeft evenwel geleden onder het kwaad dat hem aangedaan werd en het is een fysisch en moreel ondermijnende Van Crombrugge die in 1840 door de Gentenaars toegejuicht wordt.

Al wat er in Gent gebeurde tussen 1826 en 1842 werd beheerst door de figuur van Van Crombrughe. Het is onder zijn burgemeesterschap dat o.a. de Opera, het Paleis van Justitie, het Casino op de Coupure en de bassijns aan de dokken gebouwd werden. De grootste verdienste van deze uitstekende burgemeester is misschien wel het organiseren van het volksonderwijs, waar het uiterst droevig mee gesteld was. Hij richtte een heel net kosteloze lagere scholen op. Ook het Atheneum en de Academie werden gereorganiseerd. Verder werd er over gegaan tot de stichting van een spaarkas, een pensioenkas, een materniteit, een gesticht voor ouderlingen, een nijverheidsschool, etc.

Van Crombrughe stierf in zijn huis op de Kouter op 10 Maart 1842. De zwarte vlaggen wapperden op het Belfort, het Stadhuis en al de openbare gebouwen. Na een plechtigheid in de kathedraal werd hij begraven in de familiekerk op het kerkhof van St-Martens-Lerne.

23 September 1880

Dood van Eugène Vander Haeghen.

Zijn vader Désiré was eigenaar en uitgever van "De Gazette van Gent". Toen deze in 1850 stierf zette zijn weduwe het bedrijf verder tot wanneer Eugène in 1853 de directie overnam. Het was onder zijn leiding dat het blad zijn hoogste oplage kende: 5.000 exemplaren in 1870.

Na een dienst in de St-Niklaaskerk werd hij begraven op het kerkhof van St-Amandsberg. Een toespraak werd gehouden door de Hoofdopsteller Pieter Geiregat.

23 September 1928

Officiële inhuldiging van de Kliniek van de Bond Moyson door Koningin Elisabeth.

23 September 1993

Blijde intrede van Koning Albert II en Koningin Paola.

24 September 1770

Geboorte van Jan D'Huyvetter.

Weer een van die talrijke verdienstelijke Gentenaars die in hun tijd zeer bekende figuren waren en nu vrijwel vergeten zijn, althans totaal onbekend bij

het groot publiek.

Deze filantrop werd beroemd door zijn unieke collectie kunstvoorwerpen.

Hij ging Rechten studeren aan de Universiteit van Leuven, maar moest ze onderbreken wegens de Brabantse Omwenteling. Hij vestigde zich hier later als pleitbezorger.

Deze intieme vriend van Charles Van Hulthem speelde een belangrijke rol in

Het College van Burgemeester en Schepenen van de Stad Gent heeft de eer U uit te nodigen tot het bijwonen van de opening van de

SCHENKING GRANDMOULIN

die zal plaatshebben op vrijdag 30 juni 1967 te 18 uur, in het Museum van de Bijloke, Godshuizenlaan 2.

De Stadssekretaris, J. Verhé

De Burgemeester, E. Claeys

Deze schenking zal voortaan toegankelijk blijven in het Museum van de Bijloke ter herinnering aan de grote Gentse verzamelaar Johannes d'Huyvetter (1770-1830) van wie de geschonken kunststukken herkomstig zijn. 3

het artistiek en cultureel leven van Gent in die tijd. Hij was bestuurslid van onze Academie van Schone Kunsten en van de "Société des Beaux-Arts". Tevens één der eerste 7 leden van de in 1823 gestichte "Stedelijke Commissie van Monumenten en Stadsgezichten". Dat zijn kunstverzameling zo maar niet de eerste de beste was moge blijken uit het feit dat Koning Willem I ze in 1829 kwam bezoeken in zijn patirciërswooning op de Hoogpoort 16. En Leopold I deed precies hetzelfde in 1832.

Jan D'Huyvetter stierf op 11 November 1833. Zijn collectie werd 18 jaar later openbaar verkocht, een verkoop die verschillende dagen in beslag zou nemen en heel wat kopers lokte uit Brussel, Londen en Parijs. Ook Lousbergs en Minard kochten er verschillende stukken. Een deel van deze collectie kwam terecht in musea van de buurlanden. Gelukkig waren belangrijke stukken, vooral deze die betrekking hadden op de historie van Gent, in bezit gebleven van de erfgenamen van D'Huyvetter. Zo gebeurde het dat in 1959, toen Gerard Verhelst Schepen van Schone Kunsten was, de notaris Eugène Grandmoulin

van Doornik aan de stad Gent een groot deel schonk van de collectie kunstvoorwerpen die in zijn bezit gebleven waren. Het zou dan nog 8 jaar duren vooraleer deze kostbare schenking die een 150-tal items bevatte, waaronder aquarellen van De Noter en een ivoren crucifix van Duquesnoy, terechtkwam in ons Bijlokemuseum waar men het nu niet kan bekijken.

A propos, werd er ooit een inventaris opgesteld van al die schatten die zich in ons Bijlokemuseum bevinden (of bevonden)?

24 September 1798

Stichting van de Handelsrechtbank.

Tot 21 Juli 1802 was zij gevestigd in het Pakhuis. Verhuisde toen naar het Stadhuis, maar kwam terug in het Pakhuis in 1832 waar ze bleef tot in 1846. Vertrok dan definitief naar het Paleis van Justitie.

24 September 1858

Stichting van het muziekkorps van de kulders.

Zie ook "Ghendtsche Tydinghen" - 2005 - N° 6 - pp.393-394

24 September 1879

Stichting van de Normaalschool.

De eerste Normaalschool werd opgericht in 1817 in Lier.

In 1849 stichtte Thérèse Hofman te Gent een privé-normaalschool voor meisjes.

In 1861 werd aan de Rijks Middelbare School een normaal cursus toegevoegd. Zat aanvankelijk in de Kuiperstraat maar verhuisde in 1868 naar de Onderstraat in het huidig Instituut Laurent.

Bij K.B. van 24 September 1879 werden er volwaardige normaalscholen gesticht voor Jongens en Meisjes. De meisjesschool was in de Academiestraat. De jongens verhuisden in 1882 naar de juist klaargekomen nieuwe gebouwen op de Hofbouwlaan, Ledeganckstraat. De leergangen startten er op 30 Oktober 1882.

In 1888 werden de normaalscholen van Brugge en Gent samengevoegd. De jongens werden gehergroepeerd in Gent, de meisjes in Brugge.

Rond 1965 werd het onderwijs gemengd.

Hugo Collumbien

EEN EEUW GELEDEN OVERLEED V. DENEFFE

Honderd jaar geleden (op 10 juni 1908) overleed te Gent Prof. Dr. Victor Deneffe, geboortig van Namen (23 juni 1835); hij was dus 73 jaar.

Zijn vader blijkt laarzenmaker geweest te zijn. Hijzelf bleef ongehuwd.

Na oude humaniora aan het atheneum van zijn geboortestad en nog een jaar Collège N.O. de la Paix aldaar, kwam hij geneeskunde studeren te Gent (wat voor hem geen enkel (taal)-probleem inhield gezien de universiteit tussen 1830 en 1930 - dus gedurende een volle eeuw - franstalig was).

Deze beëindigde hij met glans in 1861.

O.a. onder leiding van Prof. J. Van Roosbroeck specialiseerde hij zich in de oftalmologie, nadien ook in de chirurgie en verloskunde.

Vanaf 1867 begon hij ook zelf te onderwijzen, wat hij bijna 40 jaar lang zou doen. In 1905 ging hij, 70 jaar oud, op rust; 3 jaar later overleed hij, en werd op de Westerbegraafplaats bijgezet.

Hij was ook een tijdlang gemeenteraadslid voor de Liberale Partij.

Naast wetenschappelijke publicaties over zijn vakken oogheelkunde en chirurgie, verschenen ook van Deneffe's hand studies over de geschiedenis der geneeskunde.

In deze laatste materie had hij zich immers blijkbaar ook vastgebeten. Zijn opvolger Daniël Van Duyse schreef hierover in het Liber Memorialis der Universiteit: "Il s'était attaché à réunir et à décrire certains instruments de la chirurgie antique. Au prix de grands sacrifices et de lointains voyages, Deneffe a constitué, en originaux et en reproductions, une remarquable collection dont il fit don à notre Université."

Deze verzameling (een duizendtal), vooral Romeinse en Gallo-Romeinse, chirurgische werktuigen) was een tijdlang in het Museum voor de Geschiedenis der Wetenschappen (in een vleugel van het Museum voor Schone Kunsten aan de Hofbouwlaan) ondergebracht, verhuisde dan naar een herenhuis aan de Korte Mere, om tenslotte in het Pand van Onderbergen te belanden, waar de in 1991 opgerichte Jan Palfijn-Stichting zich over een specifiek Museum voor de Geschiedenis der Geneeskunde ontfermt (deze stichting ontstond uit een groep op-rustgestelde professoren van de Faculteit Geneeskunde die er in vrijwilligerswerk mee bezig zijn).

Van het oorspronkelijke duizendtal bewaren we nog een goede zeventhonderd stuks, waarvan een selectie in vijf belichte toonkasten zijn uitgesteld (de rest bevindt zich in de reserve).

Professor Victor Deneffe (1835-1908)

De meeste voorwerpen zijn in brons (de ijzeren zijn eerder opgeroest tot verpulverd). Een deel komt van Pompeï (Vesuvius-uitbarsting bij het begin van onze tijdrekening). Het zijn mesjes, tangjes, haakjes, spatels, sonden, zuignappen, zalfdozen tot staat-naalden (waarmede men reeds cataract durfde opereren).

Ook muntstukken die men in de mond van begravenen terugvond (om de overtocht naar de onderwereld te betalen).

Toen Prof. Ernst Künzl, specialist der Romeinse instrumenten, van het Römisch-Germanisches Zentralmuseum in Mainz, het Pand bezocht, stond hij verbaasd over de uitgebreidheid van de collectie (en heeft hij er ook over gepubliceerd; hij noemt ze "eine der umfangreichsten Sammlungen").

Wat zegt men soms: geen sant in eigen land... (de meeste Gentenaars kennen de verzameling niet; daarom dan ook dit artikeltje).

Gezien men over geen personeel beschikt, kan het museum (dat ook zeer veel stukken uit latere eeuwen bevat) slechts op afspraak bezocht worden; iedere donderdag-voormiddag is de groep aanwezig.

Deneffe heeft de antieke collectie verwezenlijkt op grond van zijn persoonlijke historische en culturele interesse.

Hij was welstellend (blijkt ook een drukke privé-praktijk gehad te hebben), en was alleenstaand; dit betekent dan ook wel dat hij, naast geldelijke middelen, ook over voldoende tijd kon beschikken om heel wat landen te bereizen en opgravingsstukken aan te schaffen.

Gelukkiglijk heeft hij zijn aanwinsten aan de Universiteit nagelaten, anders ware alles via nichtjes of neefjes verspreid geraakt.

Een aspect dat toch ook wel te vermelden is, betreft Deneffe's sociale verdienste. En hierbij valt toch wel vast te stellen (Leon Elaut heeft daar trouwens ook al op gewezen) dat het opvallend veel artsen geweest zijn die in het geïndustrialiseerde Gent een alarmbel hebben geluid nopens de vreselijke hygiënische toestanden in de werkvolkbeluiken (met o.a. één gemeenschappelijke pomp of kraantje, één toilet en één vuilnisbak voor gans de straat, zoals ik -84-jarige - het ook nog b.v. in de Heuvelpoortwijk heb gekend).

Zo waren het o.a. dokters als Joz. Guislain en Daniël Mareska (die naast mekaar op het Campo Santo liggen) die erop wezen dat tyfus of cholera praktisch altijd in dezelfde ongezonde buurten uitbrak; zo waren het artsen als Ferd. Aug. Snellaert (op een paar stappen van de vorigen begraven) en Arth. Claus die tegen menonwaardige toestanden in de textielindustrie protesteerden; zo was het een Deneffe die tegen besmettelijke oogziekten bij de arme bevolking en in het leger opkwam (trachoom, "ophtalmie militaire", met blindheid tot gevolg, cfr. "De Loteling" van Hendrik Conscience).

Er waren dus zeker reeds in de 19e eeuw sociaalvoelende (en sociaalwerkende) geneesheren. Snellaert b.v. trok bij de zware epidemieën (toen er ook dokters de stad waren ontvlucht...) te voet met zijn valiesje door de cités en koerens - alles gratis (hij liet zich alleen door rijken betalen).

Als herinnering aan Deneffe kwam er op het kerkhof van de Brugse Poort een tombe met witmarmeren portretmedaillon (Hipp. Le Roy); een metalen medaille-plaket ter gelegenheid van zijn emeritaat (Domien Van den Bossche; rood brons, 1905, 6 1/2 op 4 cm.; dit plaketje moet in groot aantal vervaardigd geweest zijn, want het blijkt helemaal niet zeldzaam); een gipsen borstbeeld (Hipp. Le Roy; 50 cm. hoog); een witmarmeren borstbeeld (Hipp. Le Roy); 1892, 88 cm. hoog). Beide bustes bevinden zich in het Museum van Het Pand (Onderbergen).

Bronnen

J. Decavele & A. Capiteyn: In steen en brons. Van Leven en Dood, Stad Gent, 1981, blz. 65-66 en 264-265.

N. Goossens: Nationaal Biografisch Woordenboek, boekdeel 14, Academie Brussel, 1992, blz.158-162

R. Justement: Le professeur Victor Deneffe, historien médical, Tdschr. New Yperman, vol.6, 2005, 45-46

E. Künzl: Objekt und Sammlung, Medizin-historisches Journal, 1998, 33,2,181-185.

J. Maertens: Instruments de Chirurgie Antique, De Verenigde Invalieden, Gent 1927, 16 blz.

N. Palfliet: Antieke Geneeskunde: onderzoek van medische instrumenten. Inventarisatie en bespreking van de collectie Victor Deneffe.

Licenciaatsthesis in Archeologie, Universiteit Gent, Faculteit Letteren & Wijsbegeerte, 2005

D.Van Duyse: Liber Memorialis, I.Vanderpoorten, Gent, 1913; tome II, p.513-518

Alexander-Karel EVRARD

DRIELING DE PRINCE IN 1607

In register 116 (van de reeks 400) van de Gentse Stadsrekeningen waarin de financiële verrichtingen genoteerd zijn van het boekjaar 1606 – 1607 wordt op f° 259v een niet-alledaagse gebeurtenis vermeld. De ordonnantie van 27 maart 1607 belastte de thesaurier met de betaling van 15 guldens aan Mattheus de Prince, *sergeant van de Burgerlijke Wacht thulpe den oncost van tkinderbedde van synne huusvrauwe* (Barbara van Geldre) *gheleghen* (verlost) *synde van drie sonen, regard nemende dat hij den meesten middel niet en heeft en begerende hem te helpene in denselven synen groten last.*

Enkele dagen voordien -op 21 maart- had de pastoor van Sint Michiels ze gedoopt onder de namen - hoe kon het ook anders – van de drie wijzen uit het oosten, Balthazar, Gaspard en Melchior die het Christuskind in de kribbe kwamen aanbidden.

Of die uitzonderlijke doop ook plechtiger gebeurde dan anders wordt niet vermeld. De peters en de meters lijken ook niet uit te blinken door hun plaats op de maatschappelijke ladder, behalve dan de meter van Balthazar die ene *Joncvrauwe* Joanna Bauters was.

In diezelfde ordonnantie werd ook een jaarlijkse uitgave van 50 guldens voorzien, uit te betalen in vier schijven van 12 1/2 guldens *thulpe tonderhoudene van een van de sonen, ghe-naemt jaspar*. Daaruit mag men besluiten dat Balthazar en Melchior toen reeds ter ziele waren gegaan. Gaspard zal hen niet veel later gevolgd zijn want van de eerste schijf van 12 1/2 guldens die rond 21 juni 1608 had moeten uitbetaald worden is geen spoor te bekennen.

Of bij de begrafenis van de drielingen de symboliek met de drie wijzen (die in de volksdevotie drie koningen geworden zijn) verder doorgetrokken werd, is bij gebrek aan begrafenisregisters uit die periode niet na te trekken.

Dat gebeurde later wel te Izegem in 1813. De Bruggeling Joseph van Huerne schrijft in zijn memorieboek: ‘in t’begraven hebben de klokken averex geluid omdat op 3 koningen dag de processie den anderen weg neemt ter gedagtenisse dat de 3 koningen al een ander weg naer hun landrijk keerden’.

A.V. vermeldt in zijn artikel *Drielingen en Driekoningen* (Biekorf 95 (1953), 279) twee drielingen, één in 1792 te Wichelen, uitvoerig beschreven in de ‘Gazette van Gend’ (d.d. 20/2/1792) en een ander in 1761 te Oudenaarde op Dertienavond (Driekoningenavond).

E. OSSIEUR

DRIELING COPPENS IN 1654 IN GENT

De vierde zwangerschap in het gezin Willem Coppens en Maria Valcke nam een einde op 30 jan. 1654 met de geboorte van drie dochters. De verrassing zal ongetwijfeld groot geweest zijn.

De doopheer in Sint Michiels (Noord) schrijft op die datum in het register: *Exorcisatae tres filiae legitimae D(omi)ni Guilielmi Coppens et D(omi)cellae Mariae Valcke, natae hodierna die hora prima nocturna et per me infrascriptum in necessitate baptizatae,*

- *maiolem natam Annam Mariam Aldegundam. Susceptores in catechismo D(omi)nus Jo(ann)es Coppens et domicella Anna Valcke.*
  - *secundam in catechismo suscepere D(omi)nus Franciscus Valcke et Livina Valcke nomine Livinam Franciscam.*
  - *tertiam suscepere in catechismo Mag(iste)r Joannes Valcke ad(voca)tus curiae Flandrie et D(omic)ella Joanna Coppens nomine Joannam Elizabetam.*
- Verder ontbreekt ieder spoor van hen, ook in de stadsrekeningen. Wellicht hebben ze maar enkele uren geleefd. En och, zeker in die tijd ... het waren toch maar meisjes.

Drie meisjes waren hen voorafgegaan:

- Anna Maria, *exorsisata* op 3 februari, geboren en gedoopt drie weken voordien (op 8 januari 1649).
- Maria Levina, *exorcisata* op 18 mei 1650, geboren en gedoopt één maand voordien (op 20 april).
- Catharina Theresia, *exorsisata* op 9 febr. 1652, geboren en vermoedelijk ook gedoopt (al wordt dit niet vermeld) drie weken voordien op 16 jan. 1652. De peter was kanunnik Egidius Extiel.

Twee jongens en een meisje volgden de drieling, Petrus Ignatius (°26 mei 1655, peter Joannes Valcke, advocaat in de Raad van Vlaanderen), Petrus Ignatius Gabriel (°18 maart 1657, peter Petrus Billiet, advocaat in dezelfde Raad), Anna Maria (°4 januari 1659, peter Joannes Valcke, voornoemd).

Opmerkelijk is de aanvang van de doopakte bij de drieling met *Exorcisatae* (sunt) = de duiveluitbanning is gebeurd. Dat was ook het geval bij de drie meisjes die de drieling voorafgingen.

Die duiveluitbanning is één van de sacramentaliën, die samen met de ondervraging (uiteraard van de peter bij een kinderdoop), de exsufflatie, de handoplegging, de zoutoplegging en de zalving met olie het eigenlijke doopsel voorafgaan. Ze maken deel uit van het doopsel maar zijn geen essentieel onderdeel ervan. Het essentiële element zonder hetwelk er geen doopsel

geweest is zijn de sacramentele woorden : EGO TE BAPTIZO IN NOMINE PA+TRIS ET FI+LII ET SPIRITUS+SANCTI, waarbij de doopheer driemaal water over het hoofd van de dopeling laat vloeien.

Als om een of andere reden die duiveluitbanning niet gebeurd was vond men dat ze achteraf best toch maar gebeurde. We zijn hier immers halfweg de 17de eeuw, de eeuw van de duivelbezweringen en heksenprocessen. Bij de drie meisjes die de drieling voorafgingen gebeurde ze enkele weken na het doopsel.

Eigenlijk had dit toen geen zin meer. Door het doopsel was de boreling sowieso kind van God geworden en was een exorcisme volkomen overbodig.

Susceptores (of Susceperunt) in catechismo = heffers bij het doopsel, d.w.z. de peter en de meter. Die in catechismo wordt meestal enkel geschreven als er bij de latere duiveluitbanning aanwezig waren die dan met *adfuerunt in exorcismo* genoemd worden. Bij een exorcisme waren geen getuigen vereist en zij waren overigens van geen enkel belang in tegenstelling met de peter en de meter bij het doopsel omwille van de geestelijke verwantschap die daardoor ontstond.

Bij het doopsel van de drieling kan de duiveluitbanning best vooraf gebeurd zijn, zoals het volgens het boekje hoort, maar evengoed niet.

E. OSSIEUR.

AANVULLENDE LEDENLIJST

- 3202. Waegebaert G. - Hubert Frère-Orbanlaan 132 A - 9000 Gent
- 3203. Uyttenhove M. - Scheldekant 2 - 9820 Merelbeke
- 3204. Dr. De Smet M. - Unescolaan 11 - 9030 Mariakerke
- 3205. Haydon R. - Mgr. De Brabanderestraat 6 - 8710 Ooigem
- 3206. Hoste H. - Albert I laan 64 - F305 - 8620 Nieuwpoort
- 3207. Dr. Sabbe M. - Evergemsesteenweg 51 - 9032 Wondelgem
- 3208. Dr. Vereecken L. - Afsneelkouter 41 - 9051 Afsnee
- 3209. Van Severen J.-P. - Noordhoutstraat 3 - 9031 Drongen
- 3210. Mw. De Bon L. - Jules De Cocklaan 94 - 9050 Gentbrugge
- 3211. G. De Buck - Groenvinkstraat 8 - B337 - 9041 Oostakker
- 3212. Mw. Louwijck N. - Radijsstraat 30 - 9000 Gent

3213. Fobe Stany - Notarisstraat 1 - 9000 Gent
3214. Mw. Ronse I. - Theresianenstraat 14 - 9000 Gent
3215. Vandenbossche I. - Dr. J. Vercouilliestraat 31 - 9090 Melle
3216. Thomas Chr. - Heiveldstraat 351 - 9040 Sint-Amandsberg
3217. Boone D. - Drongenplein 26 - 9031 Drongen
3218. Hogeschool Gent - Conservatorium - Hoogpoort 64 - 9000 Gent
-

BIBLIOGRAFIE

Onlangs verscheen een boek dat zonder twijfel veel Gentenaars zal interesseren, namelijk **“Koninklijke Roeivereniging Sport Gent 1883-2008. Een stukje Gentse sportieve geschiedenis”**. De tekst is van ons lid Mark Rummens.

Het is 125 jaar geleden dat “de Spor” gesticht werd. Dit evenement vond plaats op 15 April 1883 in “Le Café du Géant” op het St-Baafsplein, toen nog St-Janstraat.

Een rijke geschiedenis dus, innig verbonden met Gent.

Oude Gentenaars die vóór de oorlog op een zomeravond langs de Leie wandelden zullen zeker een herinnering bewaren aan de talrijke roeiers die aan het oefenen waren. Dat waren dan niet alleen de skiffs, de tweeriem en de vierriem, maar vooral de achtriem die met plezier bekeken werd. Zeer vaak begeleid door de entraineur die met de fiets op de oever volgde en met een megafon zijn instructies uitkeelde.

Over 125 jaar activiteit valt er heel wat te vertellen en dat vindt u terug in dit boek. En het gaat natuurlijk niet alleen over Henley en de fameuze “faoze”.

Wat het boek dubbel interessant maakt is dat het zeer rijkelijk geïllustreerd is met foto's waarvan de meesten ons onbekend zijn. Net geen 200 illustraties in een boek van een 200-tal bladzijden is niet mis.

Harde kaft. Formaat: grosso modo 17 x 24 cm.

Wanneer men 34,95 euro overschrijft op rekening N° 000-0563482-09 van de KV. Sport Gent wordt het boek thuis bezorgd.

Van de hand Van ons lid Eddy Levis verscheen **“Reinoart De Vos”**

Noarverteld en op rijm gezet in ‘t Gentsch noar ‘t origineel Middelnederlans

verhoalinkse.

Het moet geen sinecure geweest zijn heel diene Reynaert van het Middeleeuws Vlaams om te zetten in modern Gents en er dan ook nog voor te zorgen dat het rijmt. “Der moe veel couraoze nuudig zijn om an e zuu iets te beginne”. En het dan nog tot een goed einde te brengen. En dat is hier wonderwel gelukt. Doe het maar eens: 2950 regels!

Het geheel wordt voorafgegaan door een uitgebreide inleiding. Daarin blijkt dat er in de loop der tijden meerdere hertalingen geweest zijn. Als voorbeeld geeft men de versie van de regels 41 tot 47 van het Comburgse handschrift met de A.N. vertaling, versies in het Algemeen Nederlands uit 1834 en 1991 en een reeks amusante versies in het dialect:

Gronings, Zeeuws, Limburgs, Drents, Fries's, Brussels, Leuvens.

Het boek is zeer verzorgd gedrukt, bevat diverse illustraties, heeft een formaat van 17 x 24 cm. en telt 117 bladzijden.

Het werd uitgegeven door “De Gentse Sossetiet” ter gelegenheid van haar 25-jarig bestaan Prijs: 35 Euro (1.412 fr.) Oei! Ja maar, ge kunt niet alleen veel plezier beleven door het te lezen, maar ook door het te beluisteren in het Gents, want er zijn 2 CD's bijgesloten en als ge daar rekening mee houdt is dit een zeer schappelijke prijs.

Wie moeilijkheden mocht ondervinden om het zich aan te schaffen in de boekhandel kan nog altijd contact nemen met de auteur: Knotwilgenlaan 26 te 9032 Wondelgem. Tel: 09.253.94.70

De Dienst Monumentenzorg gaf een brochure uit, getiteld “**GRAVEN-STEEN GENT**”. Een burcht voor graven, rechters en werklieden.

Het heeft een formaat van 19,8 x 19,8 cm. en telt 28 bladzijden.

Gentse heemkundigen zullen er wel niet veel nieuws in vinden, maar een 28-tal foto's maakt het wel interessant. De prijs (1,50 euro) is bovendien niet dodelijk.

Te bekomen in het Gravensteen en het Stadswinkeltje aan het Zuid.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

Mevrouw **Anne Cocriamont** schrijft ons:

“Al een paar maanden ben ik aan het “proberen” een publicatie voor te bereiden over de geschiedenis van het stadsschooltje aan het Klein Raamhof in Gent... maar er zijn nog altijd veel hiaten en vraagtekens...

Misschien zijn er leden en lezers van Ghendtsche Tydinghen die nog persoonlijke herinneringen aan het gebouwtje hebben of die weet hebben van bronnen die zich buiten het Stadsarchief bevinden. Alle informatie is welkom!”

Vraag van de heer **Daniël Van Poucke**:

Naar ik vernomen heb zou de Royal Cody Ghent Rifle Club, ondergebracht in de schietstand op de De Pintelaan te Gent zijn deuren willen openstellen ter gelegenheid van “Open Monumentendag” dit op 14 september 2008.

Uiteraard is het niet direct de schietclub die voor deze dag belangrijk zal zijn, maar wel het gebouw waarin de schietclub is ondergebracht.

Rond de jaren 1924 heeft Landsverdediging de kazerne “De Sterre” laten bouwen met daarbij inbegrepen een overdekte schietstand. Toen Landsverdediging het volledige complex overhevelde naar de Rijksuniversiteit van Gent zijn heel wat gebouwen verdwenen met uitzondering van enkele o.a. de schietstand.

De heer Roger Van AERDE heeft in 1985 een fraai artikel laten verschijnen in Ghendtsche Tydinghen Nr 4, over het complex “De Sterre”. Mijnheer Van AERDE moet heel wat gegevens hebben verzameld die voor onze tentoonstelling interessant zouden kunnen zijn. Ik weet echter niet of deze heer nog in leven is. Zo ja, is het mogelijk mij met hem in contact te brengen.

Het is - spijtig genoeg - al 20 jaar geleden dat Roger Van Aerde overleed, maar misschien kan een van onze lezers de heer Van Poucke verder helpen.

Documentatiemateriaal van Roger Van Aerde bevindt zich in het Documentatiecentrum.

Antwoord van Mevrouw **Françoise Ytterhaegen-Cordy** op de vraag van de heer Karel De Wilde (Gh. T. 2008 - N° 1 - p. 69)

Als kleindochter van Ernesta Gallet en als dochter van Cordy, kan ik u hetgeen Suzanne Vernieuwe echtgenote van Robert volgt mededelen:

1. Bertha Gallet, echtgenote van Gustave De Taeye, had 3 dochters:

Elza: gehuwd met Dr. med. Walter Heins. 1 dochter Nicole overleden

Jeanne: ongehuwd

Denise: gehuwd met Gaston Verbessem. 2 zonen, Daniel overleden (1931-2007) en Jean Jacques.

Ernesta Gallet, echtgenote van Prof. Dr. Vernieuwe: 2 kinderen.

Suzanne Vernieuwe (1907-1997) gehuwd met Robert Cordy.

1 dochter (ikzelf) Françoise Cordy (°1931), gehuwd met Ir. Pierre Uytterhaegen, 1 zoon Philippe (1956) Uytterhaegen, radioloog 3 kinderen

Jean Vernieuwe 1911-1933 studeerde geneeskunde.

Julia Gallet: ongehuwd.

2. Robert Gallet (broer van Charles) had 2 zonen en bezat een jutespinnerij in de Roggestr. te Gent.

Georges: heeft de spinnerij overgenomen.

Robert had 1 zoon, ook Robert genaamd, die gehuwd was met S. Van Bambeke

3. Alphonse Gallet (broer of neef van Charles?) had een zaad- en graanhandel Stationstr. te Gent, had 2 zonen:

Marcel, ongehuwd, diplomaat

André, gehuwd 1 dochter Françoise (Brussel).

Archieven over de spinnerij te Zele heb ik niet. Die werden waarschijnlijk bewaard door Julia Gallet met wie we de laatste jaren van haar leven geen contact meer hadden.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

De heer **Willy TIJS** (Thonon - Frankrijk) vestigt onze aandacht op een foutje in Gh.T. 2008 - N° 1 - p. 57.

Daarin staat dat Maria van Hongarije in 1526 in het huwelijk trad. Dit moet zijn 1522. Het juiste jaartal stond wel vermeld in de originele tekst, maar bij het nazien van de drukproeven werd dit over het hoofd gezien. Bijzonder vervelend, maar een doorsneenummer van Gh.T. bevat ongeveer 164.000 lettertekens, en het volstaat dat er ééntje mis is...

DANK AAN DE MILDE SCHENKERS

Het bestuur van het Documentatiecentrum dankt van harte de personen en instellingen die ook in 2007 onze collectie verrijkten met:

AR: archief: *handgeschreven documenten, alles wat (ook gedrukt) eenmalig is, krantenknipsels, documenten voor een bepaalde gelegenheid, doodsprentjes, doodsbrieven, doopkaartjes, huwelijksaankondigingen, enz.*

AV: audiovisuele documentatie: *foto's, kaarten, affiches, beelden, geluidsbanden, filmen, Cd's, platen, enz.;*

BK: boeken, brochures (*eenmalige, veelvuldig verspreide uitgaven rond een bepaald onderwerp*);

TS : tijdschriften (*met nadruk op reeksen, jaargangen, nog lopende periodieke uitgaven, enz.*)

UM: uitrustingsmateriaal (*computers, bestekken, schrijfbenodigdheden, gebruiksvoorwerpen, meubelen, enz.*)

Baert André, Zaffelare (TS); Bové Raymond, Gent (AR); Bracke-Nimmegeers Maria, Zaffelare (AR, TS); Bisschoppelijk Seminarie Brugge (via Mieke Van Hecke, Beervelde) (TS); Archief van de Broeders van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, Oostakker (AR); Buysse-Buyle Palmyre,

Wachtebeke (AR, AV, BK, TS); Centrum voor Vlaamse architectuurarchieven, Antwerpen (BK); Clauwaert Stefan, Destelbergen (BK, TS); Coene-De Raedt André en Martine, Wervik (AR, AV, BK, TS, UM); Collumbien Hugo, Sint-Amandsberg (AR, AV, BK); Coppens Jeanine, Gent (AV, BK); Criel H., Mendonk (TS); Cultuurcentrum St-Pietersabdij, Gent (AV); Cultuurdienst Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, Gent (AR, AV); D'haen Paula, Sint-Amandsberg (AR, BK); De Baere Monique, Lochristi (AR, TS); De Bel Raoul, Kruishoutem (BK); De Bels Marleen, Destelbergen (BK); De Bleecker Marcel, Gentbrugge (AR, TS); De Boeck Dirk, Erpe-Mere (AR); Deckers-De Clerk L., Gent (AR, BK); De Fleurquin Dirk, Sint-Amandsberg (AR, BK); De Hovre Lieve, Sint-Amandsberg (AR, BK); De Keyser Eric, Gent (BK, TS); Dekeyser Piet, Gent (AR); Delbecke Gabriël (br. Clement), Bornem (AR); Deliaert Christ, Gent (AV); De Maeght Monique, Sint-Amandsberg (AV, BK); De Mey Noël, Oostakker (BK); De Paepe Dennis, Oostakker (BK); Depuydt Johan, Beervelde (BK); De Ridder Eric, Zaffelare (AR); De Schepper A., Evergem (BK); De Smet Elisabeth (Zuster Marthe), Gent (AR, AV); De Smet Marie-Jeanne, Sint-Amandsberg (AR, AV, BK, UM); De Smet Roger, Gent (AR, AV); De Sutter Wouter, Destelbergen (AV); De Temmerman-Boomputte Lucie, Sint-Amandsberg (AR, BK, TS, UM); De Vos Hubert, Sint-Amandsberg (AR, AV, BK, TS); Devriese Luc, Gent (AR, BK, TS); De Vos Firmin, Destelbergen (AV); De Wilde-Hesters André, Lochristi (BK, TS); De Wilde Mark, Destelbergen (AR, AV); De Wilde Walter, Gent (AR, BK); Dhont-Nimmegeers Ignace en Rita, Zaffelare (AR, TS); Dienst Monumentenzorg Gent (AR, BK); Dienst Toerisme Stad Gent (AV); Dierick Etienne, Oostakker (AV, TS); Dierixx Louis-Philippe, Sint-Amandsberg (AR, UM); Discart Jacques, Sint-Amandsberg (AR, AV, BK, TS); Eeckman Godelieve, Zaffelare (AV); Eggermont Angèle, Gent (AR, AV, BK, TS); Elderweirt Leon, Gent (BK); Evrard Alexander, Gent (AR, TS); Fitland (Olympia Gym), Lochristi (AV); Gemeentelijke Bibliotheek Reinaert, Lochristi (AV); Gemeentelijke Cultuurdienst Lochristi (AV); Gevaert-De Groote Louis en Miet, Destelbergen (AR, BK, TS); Goethals Lut, Lochristi (AR, AV, TS); Haeseryn R., Sint-Amandsberg (AR, AV, BK, TS); Hamelinck Alfons, Oostakker (BK, TS); Heemkundige Kring Erpe-Mere (AR); Heemkundige Kring Waasmunster (AR); Heemkundige Werkgroep Destelbergen (AV); Heyerick E., Sint-Amandsberg (AR); Jamart Valentin, Gent (AR, BK); Janssens Johanna, Gent (BK); Kadoc, Leuven (BK); Kunsthal Sint-Pietersabdij, Gent (AV); Lavrillé Jacques, Gent (BK); Maes André, Sint-Amandsberg (AR, AV, BK); Maes Lydia, Wachtebeke (BK); Mattens Danny, Sint-Amandsberg (AR, BK, TS); Maucquoy-Bruyneel Paul en Agnes, Gent (AR); Micholt Kristof, Sint-Michiels-Brugge (BK); Monteyne Germain,

Wenduyne (AR); Museum van de Geschiedenis van de Wetenschappen, Gent (AV, BK); Mussche Hilda, Sint-Amandsberg (AR, AV, TS); Nimmegeers-Van de Velde Daniël en Simone, Zaffelare (AR, AV); Nimmegeers-Van Loo Leopold en Denise, Lokeren (AR, AV, TS); Ongena-Burms, Oostakker (TS); Onthaal Sint-Niklaaskerk, Gent (AV); Pintelon H., Gent (AR, TS); Poelman Roger, Sint-Amandsberg (AR, AV, BK, TS); Pype Ivan, Gent (AR); Reitsma Betsy, Vrasene (AR); Rogge (Kaashandel), Gent (AV); Rombaut Roland (+), Gent (AR, AV); Rosseel Wilfried, Sint-Amandsberg (BK); Rosseau Herman, Gent (AR, AV, BK); Rouwcentrum De Ridder-Van Puyenbroeck, Lochristi (AR); Sarteel Diane, Gent (AR, AV, BK, TS); Snoeck-Ducaju/Martiny, Zwijndrecht (BK); Snoeck Jacky, Deinze (AR); Sorgeloose-Sybers Denise, Sint-Amandsberg (AR, BK, TS); Standaert Antoon, Lochristi-Hyfte (TS); Sybers-Van Daele Roger en Christiane, Wetteren (AR); Tindemans Lieve, Wachtebeke (BK); Tollenaere Rudy, Lochristi (AV); Tuytschaever Roger, Gent (AR); Van Coillie Ronnie, Sint-Kruis-Winkel (AR); Vandaele André, Sint-Amandsberg (AR); Vandenbossche-De Vuyst Michel, Ronse (AV, BK); Van den Bogaerde Norris, Gent (AR); Vanden Broecke Roos, Sint-Amandsberg (AR); Vander Straeten Marcel, Gent (AR, AV, BK, TS); Van der Vennet Maurits, Beervelde (AR, AV, BK, TS); Van de Walle-Roegiers Jo en Ingeborg, Wachtebeke (AV); Van Duffel Octaaf, Zaffelare (AR, AV); Van Ghysseghem Roger, Drongen (AR); Van Hecke Mieke, Beervelde (AV); Van Hee André, Sint-Amandsberg (AR, BK, TS); Van Heesvelde Paul, Haacht (BK); Van Hecke Achiël, Ledeberg (BK, TS); Van Hoecke Antoinette, Destelbergen (TS); Vanooteghem Cecile, Sint-Amandsberg (UM); Van Peteghem Julien, Mendonk (BK, TS); Van Renterghem-Verheedt Norbert en Jeanine, Zaffelare (TS); Van Waesberge Lorette-Vervaeet Paul, Ertvelde (AR, AV, BK, TS, UM); Van Wassenhove Raymond, Sint-Amandsberg (AR, AV, BK, TS, UM); Van Winkel Christiane, Gent (AR, AV), Verbeke André, Gent (AR, AV, BK, TS); Verdonck-Naudts Gilbert en Maria, Lochristi (TS); Vergaelen-Vervaeet Marcel en Mieke, Beervelde (AR, AV); Vermeulen-Vervaeet Etienne en Rita, Moerbeke (BK, TS); Verschoore Nicole, Gent (BK); Versporten Erik, Destelbergen (AV, BK); Verstraeten-Van Damme Luc en Jacqueline, Gent (AV); Vervaeet Geert, Lokeren (AR), Vervaeet Marc-Hilde De Decker, Zaffelare (AR), Vervaeet Norbert-Poppe Andrea, Zaffelare (AR, AV); Vervaeet-Van Acker Eric en Marie-Christine, Lokeren (AR, TS); Vervaeet-Nimmegeers Bert en Agnes, Zaffelare (AR, AV, BK, TS, UM); Viaene P. Sint-Amandsberg (BK); Volcke Rachel, Oostende-Zandvoorde (AV); Wautier Kristel, Lochristi (AV, BK, TS); Willems Hilde, Lochristi (BK, TS); Zustersgemeenschap Wachtebeke (AR, BK).

Deze lijst werd afgesloten op 31 december 2007. Alle gegevens werden

ondertussen opgenomen in de collecties van onze bibliotheek, het beeldarchief, de affiches, het archief “van wieg tot graf”, kaarten en plans, de lokale documentatie, personalia, thematische documentaties, parochiebladen, enz. Meerdere medewerkers werken aan onze computerbestanden om in de toekomst alles zo gemakkelijk mogelijk terug te vinden.

Bert Vervaet, voorzitter van het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis dr. M. Gysseling.

GÊNSCHE PRÂOT

Meleke gieng trêwe, in heur klein broerke krijstege omda moeder nie en wildege dat hij meegieng naar 't hotel; hij en zoe zijn manieren aan taofel nie keunen hêwe, zei ze ezuu.

- Och Hîere, zei Meleke, hij es toch al twaolf jâor, hij zal wel braove zijn. Aanfijn hij mocht meegâon.

In 't hotel gekome zettege z'hulder aan taofel.

- Hier! bij mij gij, riep moeder tege de kleine, in opletten of 't zal op e fûure zitte!

Binst dan ze zaote t'ete, zeid al mee ne kîer de garson: Meinsche, zeid hij ezûu, wete g'hulder da ge mee dertiene zijt?

Ze lieten allemâol van antraose huldere lepel vale ...

- Ziede 't, riep moeder, 'k hâod er e veurgevoel van da me diene kleine moeste t'huis laote, hij es den dertienste!

De kleine sprong rechte: 't zijn leuges, riept hij ,me zijn mee vîertiene, es 't nie wâor, Meleke ?

Meleke wier zûu rûud aos e koleke vier in de kleine kreeg ne klets op zijn kaoke.

- Ziede 't wel, dwaoze konte, riep moeder tege Meleke, 'k hêd ulder gezeid!

Jan Cleppe